Масса-а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

«СВЕТ» — Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 74 (4515). ШИНАРДИ, 22 июнь, 1971 шу. Мах 2 кеп. Газет арадувл 1923 шера дензь

ДОАКЪАР КИЙЧДАРА — КЕРТТЕРА ТЕРКАМ

Каьхата тІа — сенаж, кІоага чу — силос

РЕЙД

Сигала цаІ морхиэг йоацаш къаьга маьлха ди дар тхо МалгІабике хиннар. Цу тайпара денош кІезига да укх шера.

ХІаьта а йсачашта юкъе ха йоагІа ца деш дисар юхаметтаоттаде йиш йолаш. Из ди а дар цу кІирагІа юкъагІа дисар даь дакхха дайтача санна. Района боахамий кхашка даха кийчлуш тхона хетар: мангала-м сутара ноккара мозий санна хьувзаш хургба нах. аьнна. ХІана аьлча, доакъар Іалашдара укхал сагоатІа ха яц. Цу тІа хьалха санна денош, кІираш доахийташ маьлхага, мяхага йокъа а ейташ аьлаш вІашкаетташ хинна зама дІа ма яьннай. Дика доакъар Іалашде йиш йола дукха наькъаш лехад практика а Іилма а укх тІеххьарча хана: сенаж, искусственни а (активни оал цох) естественни а вентиляци, прессовани, витаминни хьоар. Цу методех вай мехка доакъар Іалашде доладаь 30—40 шу хьалха. Дукхача хана денз цу методех пайда ийбеш хьадоагІа вай республика дикагІа дола боахамаш а.

Укхаза. МалгІабике цу хьакъехьа фу ду хьожилга а дар тха рейдови бригада планашта юкъе.

Боахамашка, кхашка дІа-хьа ухаш дайнар дувцалехьа, белгалдаккха лов укх шера санна тоаенна дІайийна баьцаш а цонаш а укхаза цІаккха а ца хиннилга. ГоштатІех а ювлаш латт листа буц. Из буц хьакха а доакъар Іалашде а шортта тайптайпара техника, цу тІа болх бе говза механизатораш, болх вІаштІехьбаккха специалисташ бэ. Лоаца аьлча, КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь лоархІаме декхар кхоачашдеча хьалхарча шера чІоагІа ларда йолла йиш я МалгІабика ахархой. ...Мишта латт доакъар кийчдара гІулакх боахамашка?

Долхаше а «Кавказ» колхоза конторе дахар тхо. Зоотехника. агронома, кхыболча колхоза специалистий, кулгалхой кабинетий каІарех чІегаш доахкар. ШоллагІча бригада фермана юхе боаллача сенажа кІоаг болча дахар тхо. Цу чура хьаетталу хьадж аьлачоа тара ядар: мисто яр из. Сенаж-м вІалла Іы араяргйоацаш къайла хила ма езий. Укхаза из кийчъяра технологи толхаяьй.

2—5 дийнахь хьалбиза а дІакъовла а беза сенажа кІоаг. Укхаза (дувцачох) цхьа кІира совгІа ха йоаяьй из болх беш. ДІа а нийса къайлабац кІоаг. КІал пленка, а кхыйола хІама ца юллаш лаьтта бульдозераца дІатІа а хьекха битаб из. ТІера гув тоІабаьбац, ирбаьбац, шаьрбаьбац. Цудухьа ІотІаделхача догІа Іамаш Іов тІа, шин пІелгаца нийтгІача лаьттах хий Іочуух кІоага чу ОагІошкара а тІоадал чуювларгйолча тайпара баьб гув: дехьарен сехьарен бульдозеро лаьтта хьалдаьха чукхийттача моттигашка догІан хий сец.

Цу масала хьахьокх колхозе хІанз а сенаж кийчъе ца ховлга. цун технологех нах бокъонца ца кхийттилга, из прогрессивни метод тесса йиталга.

— Хьо а шун кхыбола специалисташ а мича хиннаб из сенаж чуйоллаш? — хетт оха цу бригада агрономага нов. Долгополовайга.

Гучадаьлар цунна шийна а сенажах дукха хІама ца ховлга. ТІаккха колхозникашта фу хьехам лургба цо.

Белгалдоаккхаргда вай: района производственни управлени я эггара хьалха цу гІулакха оарцагІъяла езар. Доакъар Іалашдеча прогрессивни методах бола кхетам боахамашка дІакхачийта безар из я. ХІаьта а цо цу хьакъехьа деш хІама дац.

Цудухьа доакъар Іалашдара планаш оттаеча хана а хьоадаьдац колхозе сенаж яха дош. Плана юкъе из яц. Иштта мара кийчо яьяц из чуйоллара а. Доакъар Іалашду бригадаш а, звенош а вІашагІъехкаьц.

130 гектар хулча люцерна йийнача кхай тІа долх тхо. 10 мае денз агрегаташ йоахк цу тІа хьалхара укос хьокхаш. Кхычахьа-м шоллагІа тІаьннар хьокхаш боахк. Доакъар Іалашдара темпаш мишта лел дІахо хотта дезаш дац.

ГІаьхха сенажа кІоага чу йолла мара ца езаш ула селхан а тахан ІуйрІйна а хьекха башха люцерна. Бакъда, из хьагульеш а дІахьош я саг вац. БІайхача маьлха кІала йокъайла, бесаза яла йолаеннай хьалхагІа хьекхачун лордилгаш. ХІанз ферме дІа а кхухьаш цох аргІаш деш боахк механизатораш. Вешта люцерна яц дІакхухьар, цун чІегІаш я. Лордилгаш кхай тІа юс.

Трактора йолхьингашца уж Іаьржденна касараш тІакІалтІа доахаш ши агрегат я. ТІакІалтІа аьлча а, цхьа кес хьалаьне ахкарца каетташ санна бе доккхала доаца паркхилгаш Іо а кхувсаш тІагІолла уд йолхьингаш. ХІама ца эшшаш нийса ах касараш шоаш даьддача тайпара дадийс. ТІаккха йолхьинг тІера дІадаьннад а алалехьа волокушаца тележка тІа а етте ферме дІахьу тІарш мо тІаьда люцерна. Волокуша тІа вагІа Еремеев Василий социаву оаха:

— Гаший хьона ер тІаьда йолга, кІеззига мукъагІа йокъаялийта ер.

— Сайга бригадира аьнчар дича ваьннав сов,— аьлар Василе, кхы хІама шийна гунахьа доацаш санна.

Цу аьлах хьалдотташ латтача аргІага хьежар тхо. Юкъера дІоах а денна йІайха Іы хьаетталу цох.

— Хьажал хье ца теше, — ях озха шекзувлача трактористага Долгов Василега.

Кулг гаьнна аргІах дІачу а лахийта:

— Доага а даьра доаг,— аьлар цо.

Бакъда, аргІа тІера йол дІа-хьа тасса, хьалтІайотта тІаьда яр йокъае дІа - хьа йоаржае волаваланзар из а цунца баьхкараш а. Царга де дезар дІаала болх социабе, хьеХар де, гІахьожам бе е кулгалхо а, е специалист а вацар гонахьа. Кхы вІалла хІама ца хуле кІала вентиляци хургйолаш каркасаш а оттаяь холаш де дезар цу аьлах. Бакъда вентиляци (искусственни а, естественни а) колхозе вІалла хьоаеш а яц.

Нийса лархІа мегаргдолаш гІулакх дац колхоза кулгалхой, специалисташ наха болх беча метте ца хилар а. Цу вай ювцача бригада бригадир нов. Латунов малагІча новкъа. малагІча оагІора вахав хьаала ховш саг кхетанзар тхоах. Агроном нов. Долгополова кхашка дІаяха транспорт яц яхаш кульстане ягІар. Хьаьттача, таькхача воацаш хилар учетчик Бондаренко.

ТІаккха ди сайранга лестача гІолла Грознера цІавоагІа колхоза председатель кхийттар тхоах. Тешацар нов. Герасименко оаха кхашка тхоашта дейнар, хетар дІааьлча. Тхоаш хиннача юха даха дийзар тха цунца. Цигга тІакхаьча бригадир нов. Латунов а тешанзар Ященко Александра аргІа тІа йотта дІахьу варъенна, тІаьда йол щийга дІахьоккхалца. Кхы лаха бакьан а ца корадаь:

— Цига, аргІа йисте йокъае мегаций из, — аьлар цо.

ТІаккха йиълагІча бригаде «прессовани» еча дигар тхо даьш. Прессовани «еча» болх беш саг вацар, докъадалийта тІера дІахьа а тесса латта цхьа зІамига аьла тюкай аргІа мара. Гуш дар из болх укхаза сеца дукха ха йолга. Цу методах йол Іалашъе гІертилга могале а хьаллаца а деза. Бакъда, цу моча хозача дийнахь колхозе 4 пресс болх ца беш латтар — да ца хилар да. Вешта, хІанзалца а баьбац царех шинне мара болх, кхашка шортта пресса кІала яхийта мегаргйола йол йоллашехьа. ШоллагІча бригаде, масала из аргІа даь йол кІеззига йокъа а еш хийцца тюкаш хьае мегаргйолаш яр. Пайда бий цун, нагахьа санна из болх дІаболабе укхазарбаряй безам хилча а хІама хургдоацаш хилча: пресс яц цу бригаде, кхыча бригадашка ца эшаш уж латте а...

«Кавказ» колхоза доазонца долазув а долаш тІадж кхоссал мара гаьна йоацаш уллача «Алханюртский» совхозах ала, дувца хІама доацаш дисар тхо. Болх ца бер — гІалат валац оал. Укхаза хІанз а хьатІакххаьчаяц мангала ха.

— Кхаьчаяц тха баьцаш — аьлар совхоза керттерча агронома нов. Гетагазова (директор командировке вар).

Агронома духьал дац тхо, хІаьта а лоалахой баьцаш къаяла ма йолаеннайий, укхазар яраш хІаний селла кхача ца туташ, аьнна хеталу.

Прогрессивни методаш балха юкъе яхьара кийчо еча а лоалахойл гаьна баьннаб алханчурташ.

ХІанз санна мара доакъар Іалашдара терко цо йой планаш тІа, социалистически декхараш тІа шоаш лерххІача тайпара хьайбашта Іан кийчо е вІаштІехьа даргдац МалгІабикерча боахамий Овлангара эргадаккха деза гІулакх.

Е. ТХО, республика юртбоахама Министерства зоотехник; С. ИБРАГИМОВ, МалгІабикерча халкъа тІахьожамхой райкома председатель; А. ЗОЛОТАЙКО, «Грозненский рабочий» яхача газета спецкор; М. ЗАНГИЕВ, «Сердало» газета собкор.

Реконструкци еш латт форда тІарча Владивостокски торгови порта. Керда причалаш хьалъеш латт, кІоаргъеш я бухта акватори, механизаци эргайоахаш тоаю порта къаьнарча районашка.

Сурта тІа: Дошо МуІ яха бухта кІоаргъяра балхаш.

ТАСС фотохроника.

СЕПГ VIII СЪЕЗДО ШИЙ БОЛХ ЧАКХБАЬККХАБ

БЕРЛИН, 21 июнь. (ТАСС). ДІададахача шоаттдийнахь, 19 июне, укхаза, ший болх чакхбаьккхар Германе Социалистически единни парте VIII съездо. СЕПГ ЦК отчетни докладах йола резолюци тІанийцар съездо, 1971—1975 шерашка ГДР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера планах йола Директиваш чІоагІйир.

Делегаташа тІанийцар Индокитаех йола Заявлени Гаргарча Малхбоаленах йола Заявлени.

СЕПГ Центральни Комитетен СЕПГ Центральни ревизионни комиссеи керда состав хержар съезде.

Цул тІехьагІа хиннача СЕПГ ЦК пленуме СЕПГ ЦК Хьалхарча секретаралла хержав нов. Эрих Хонеккер.

КПСС ДЕЛЕГАЦИ БЕРЛИНЕРА ЦІАЯР

19 июне Берлинера Москве юха цІаккхаьчар Германе Социалистически единни парте Центральни Комитето йийха яха СЕПГ VIII съезда балха юкъе дакъа лоацаш хинна, КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте вола Советски Союза Коммунистически парте делегаци.

Внуковски аэродроме КПСС делегацена накъабаха бар новкъостий Г. И. Воронов, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, Ю. В. Андропов, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, М. С. Соломенцев, кхыбараш.

(ТАСС).

Башха-дика скотник

Коа тІара оалхазараш леладеча «Ермоловский» совхоза кхоалагІча отделене цІи хеза бохлоев скотник Абакаров Баймурад Ткъо-шу гаргга ха я цо цу боахама фермашкара доахан доажаду.

Дукхача шерашка болх а беш вола нов. Абакаровна хов доахан доажадара малагІа моттиг. малагІа ха дикагІа я. ХІанз доакъа ахкан лагерашка леладеча хана цо цхьаккха а хало лархІац хьайбай продуктивность лакхъяра. Цкъа дІайийча массехк шера а, цхьан шера а хула баьцаш хьеккхача метте деннеи-буси цхьан юкъа доажаду цо доахан, тІаккха цонашка дуг. Ший ханнахьа меладу цІенача шовдашкара хий.

Баймурада леладеча ІулацарчІа доахана хІанз луш йола шура 1,5 дукхагІа я дІадахача шера укх хана луш хинначунца нийсийча, хІаьта шурий хьоанал 3,7 процентага дІакхоач. Цул совгІа доахан дика тоа а деннад.

Хьайбай продукци дукхагІа яккхара КПСС XXIV съезда решенеш дег тІара къоабалъяьй говзача скотника.

— Иштта диза а дарста а долаш Іана кІала гІоргда са бежа Іул. — йоах Абакарова.— Іана замалахь а меца хургдац уж хІанз санна доакъар Іалашдара болх отделене дІабоде. ХІара Іатта лаьрхІа 20 тонн силос, 5 тонн йол, кхыдола доакъар хилча мишта даргдац уж дикача хьале долаш Іангара?!

СУРТА ТІА: скотник Абакаров Баймурад.

Я. Цуева сурт.

ЛАЬТТАНА ГОНАХЬА ЭЗАР ГО БАЬККХАБ «САЛЮТ» ЯХАЧА ІИЛМАН СТАНЦЕ

СИГАЛА ГІОЛЛА ДЕЧА НАЬКЪАШТА УПРАВЛЕНИ Ю ЦЕНТР. (ТАСС). Московски ханах ши сахьати 14 минути яьлча Лаьттанна гонахьа эзарлагІа го баьккха яьлар «Салют» яха Іилман орбитальни станци, царех 206 го экипаж тІа а йолаш.

Программага хьежжа 20 июне салоІаш ба космонавташ Добровольский Георгий, Волков Владислав, Пацаев Виктор. Бувзама сеансаш йолча хана Іилман станце экипажо радиои телевизионни репортажаш яьй, орбитальни станце устройствах а Іилман аппаратура балхах а дола хІамаш дувцаш.

ДІададахача денней бийсанней Лаьттан тІехени тайп-тайпарча метеорологически явленейи шоаш земан дахарах хьахиннараш а иштта Іочутийннад космонавташа. Масала, 19 июне 14 сахьати 58 минути яьлча Африка фордацарча къилбаседа - малхбузехьарча йистa тІа гІолла тІехбоалача хана дом гІоттабеш баьнна мух бІаргабайнаб космонавташта.

Космонавташа даьча хоамегІеи телеметрически тІахьожама даннегІеи экипаж дикача хьал тІа я, станце тІарча системашеи Іилман аппаратурай болх боаррамагІа бу. Никъ толаме дІахо беш я «Салют» яха лехкаш йола орбитальни Іилман станци.

КПСС НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМАГАРА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТАГАРЕИ

КПСС Нохч - ГІалгІай обкомо, Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои чІоагІа халá а хеташ дІахойт, 1971 шера 20 июне халача лазарах КПСС обкома бюро член, СССР Лакхехьарча Совета депутат, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета председатель Гайрбеков ГІайрбика Муслим кхалхар.

КПСС Нохч - ГІалгІай обком.
Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиум.
Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совет.

УДАРНИ КЪАХЬЕГАМ

ИйслагІча пятилетка хьалхарча шера лакха овсарле йолаш къахьег «Грознефтехимремстрой» треста коллективо. Ах шера программа ханал хьалха кхоачаш а еш кхы тІа а итташ эзараш сомий маьхка балхаш даьд. Социалистически яхье хьалха латт № 1 йолча гІишлошъяра монтажни № 2 йолча ремонтно - гІишлошъяран управленей барт тайна коллективаш. Царна кулгалдеш ба Сийлахь - боккха, Даьй - мехка тІема доакъашхой В. В. Алексееви, А. Г. Попазови.

Доккхий паччахьалкхен совгІаташ тийнна тІема доакъашхой кІезига бац цу коллективашка къахьегаш. Цхьан хана тІем тІа санна хІанз хьаьналча къахьегаме а хьалхарча мугІарашка ба уж.

Эггара маьршагІа йола объекташ хьалъю цар.

Масала, № 1 йола СМУ Заводской районе дукха ха йоацаш хьалъяь а яьккха болх бе дІаеннай 280 моттига йола берий комбинат В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача завода № 8 йолча установкана реконструкци яра сагоатагІа дола балхаш даь а яьнна дІахо цунга низ болийташ я № 2 йола ФСУ.

ИйслагІча пятилетка хьалхарча шера задани толаме ханал хьалха кхоачашъяра йолаенна яхь шерагІа яржаш латт треста гІишлошъерашта юкъе.

МОША ГОРОЩЕК ЧУЭЦАЧА

РЕПОРТАЖ

Моша горошек чуэцаш боахкача со дІакхаьчача, эггара хьалха сона бІаргаяйнар яр автопогрузчик тІехьа а тесса, кес чархащта юкъе а дуташ меллашха йолаенна Ильясов Увайса автомашен. Сийнача массах кузов хьалйиза йолаелар. Погрузчико болх мишта бу хьожаш вар слесарь Джовбатыров Висайгири. Кузов чулаьтта ши саг из дІанийсъеш вар, хІаьта погрузчико хьа ца эпаш йисар шодаща гуль а еш хьалтІаккхувсаш вар кхы а ши саг. Ткъаьх минута етта яьлар шофера Ильясова машен. Автопогрузчик тІехьара дІа а къоастаяь дІаяхар из.

Цу тайппара сурт дар Ачхой-Мартана района «Новосельский» совхоза Буматарча тракторно-полеводчески бригада кхашка сона дайнар.

Укх шера хиннача ша а увш йолча йоачаша Іойожаяь культура хьакха а машенаш тІа йотта а хала я. Цудухьа совхоза дукха болхлой баьхкаб механизаторашта новкъостала.

Ши комбайн я горошек хьокхаш. Уж агрегаташ лелаеш ба говза механизатораш Бекаев Шарипи Чанкаров Салмани. Болх халача хьалашка бой а хІара денна заданеш тІеххкоачашъю цар.

Комбайно хьа ца лоацаш лаьтта юхедиса горошка хетолгаш кулгашца хьагулдеш лел цхьабараш. Из болх къаьстта дика бу кховзткъара яьннача йоккхача саго Гандалоева Маккас, звеньевойша Медигова Зараси Хайхароева Товсарен, болхлочо Таюбова Манате, кхычар. Хьалха етта яьннача машенаца вахар со моша горошек оардача пункте. БархІ агрегат я из болх беш. Со хьавоалаваьча шоферо Шовхалов Салаудде машена борташ хьаелл. Дзейтов Дауда хьатІалаьллача стогометатело сиха тІера Іойсасаю масса.

Горошек оардача хІара агрегата тІа ва транспортераца хьаена маса дІатІалуш шишша болхло. Цхьан агрегата тІа из болх беш ба Иммагомадова Маржани Бадургова Пазии. ХІаьта аьрда яьнна горошех цу гІулакха кийчъяьча яьшкашка чуйоххаш яр Турашева Напи. Цунна юхе латт цу тайпара кийчъяь Ассиновски консервни заводе дІаяхьа мара ца еза дукха яьшкаш. ХІанзлехьа цу маьхерча культура 500 центнер дІакхаьчай заводе. Горошек оардача пункта юхе даьккха да доккха ши ор. Цар чу йоллаш я гороха лордий силос. Эггара кІезигагІа еллача а 350 — 400 тонн силос хургъя цу метте лаьттагІа елла. — ХІара гектара тІара юккъера лаьрхІача 33 центнер моша горошек яккха аьнна дош дар тха денна, — йоах баьцадараш кхедеча бригада бригадира Хашакиев Къурейша. — Бакъда, хІанзарча толамаша дог гІоздоах. ХІара гектара тІара 38—40 центнер йоал из.

КПСС XXIV съезда решенеш шоаш толамца кхоачашъерхилара дог тийша ба Буматара къахьегамхой.

А. ПАЦАРИГОВ.

КОЛЛЕКТИВА СИЙ ЛАКХА ЛОАТТАДЕРАШ

БІаргчача шера ударни къахьегара тІахьехаш йола Старогрозненски мехкдаьттахой инициатива хьаллаьцача Грозненски локомотивни депо коллективо лакхара социалистически декхараш тІаийцад. Пятилетка хьалхарча шера план 23-ча декабре кхоачашъе, цу юкъа беза мухь тІабола 1500 поезд дІа-юха йига лерхІ цо. Планал совгІа дІа-юха хьоргба 600 эзар тоннал чухнахьа боацаш халкъа боахама мухь. Укх шера кходергла эзар тонн дизельни доагор. Кхомбеш материалаш дІаахийтарах, къаьнача оатхалех шоэлагІа пайда ийбарах. мухь дІа-юха бахьарген тепловозашта ремонт ярген дІабода мах лохбарах укх шера паччахьалкхенна кхоле лерхІ 60 эзар сом.

Уж декхараш кхоачашдара еррига шоай торонаш оарцагІъяьхай тепловозникаша. Шерра социалистически яхь йоаржаяьй депо цехий, участкай коллективаша, тепловозий машиниста шаарцар гІоичаша. Яхьо кердача къахьегама толамашка кхувл уж. Цхьа бутт дІабахийтабац укх шера локомотивни депо коллективо паччахьалкхен плани тІеххкоачаш ца еш. ХІара бетта планал совгІа вай мехкарча тайп-тайпарча моттигашка итташ, бІаьш эзараш тоннаш мехкдаьтта продукташи промышленни юртбоахамеи продукции дІакхоачийт тепловозникаша. Халкъа боахама мухь дІахьа бахьара пхе бетта план ханал диъ ди хьалха кхоачашйир тепловозникаша. Духхьал дІабахача пхе бетта дІа-юха йигай беза мухь тІабола 713 поезд. Царца планагІа лаьрхІачул совгІа дІа-юха бихьа мухь 400 эзар совгІа тонн я.

Ше-шегІа хьахулаш дац уж къахьегама толамаш. Цар бахьан да тепловозникаша шоай къахьегам кхетамца вІаштехьа а баьккха, шоай чурча торонех бизза пайда ийбар. Цхьаккха машинист рейсагІа водаш планал совгІа эзараш тоннаш мухь ийца мара. Из иштта дале а цхьа моттиг нийсъеннаяц укх шера депо машинистех саго график толхаяь. Массаза а графикагІа лаьрхІачул хьалха дІакхоачийт хІаране беза мухь тІабола ший поезд. Цудухьа цхьаккха машинист вац депо укх шера тІанийца социалистически декхараши паччахьалкхен плани тІеххкоачаш ца еш. Масала, укх деношка тепловоза машиниста Адамов Людвига Грознера ше дІаюгача беза мухь тІаболча поездаша планагІа лаьрхІачул совгІа дІабихьар 1094 тонн халкъа боахама мухь, хІаьта беза мухь ийца яха из поезд графикагІа кхача езача дІа а кхачийтар цо. Грозне юха цІавоагІача хана заданел совгІа цо бена халкъа боахама мухь 898 тонн хилар. Цхьан рейсагІа планал совгІа 1980 тонн халкъа боахама мухь дІа-юха бихьар тепловоза машиниста Котенко Владимира. Цу тайпара масалаш кхы дуккха а доаладе йиш я Иштта хьинаре къахьегаш ба тепловозий машинисташ нн, Дудургов, Силин, Глущенко, Коваленко, кхы дуккха бараш а. Духхьал укх тІехьарча кхаь дийнахьи буси депо машинисташа заданел совгІа 13 эзар совгІа тонн халкъа боахама мухь дІа-юха бихьаб.

КарагІдаьнначох кхоачамбаь Іеш оамал яц депо тепловозий машинистий. Цар тІагІертта къовсам лоаттабу доаха къахьегама толамаш денгара денга лакхагІа хилийтара. Цудухьа къаьстта дика да локомотивни депо коллективо укх бетта доаха къахьегама толамаш а. Хьалхарча ах бетта задани дикка тІеххкоачашъяьй цо. Планал совгІа дІа-юха бихьаб итташ эзараш тоннаш халкъа боахама мухь.

Планал совгІа халкъа боахама мухь дІа-юха бахьара къовсам лоаттабаь ца Іеш, депо машинисташа чІоагІа къовсам лоаттабу хІара рейсагІа дизельни доагор кходара, шоай депо экономика айяра. Цох доккха беркат даьннад локомотивни депо коллективана. Укх шера депо машинисташа кходаьд эзар гаргга тонн дизельни доагор. Цу даькъе къаьстта дика къахьийгад тепловоза машиниста Великов Вячеслава. Планал совгІа итташ эзараш тоннаш халкъа боахама мухь дІа-юха бахьарал совгІа 12 тонн дизельни доагор кходаьд цо. Итташ тоннаш дизельни доагор кходаьд тепловозий машинисташа Григорьева, Маслова, кхы дуккхачар а.

Иштта хьинаре къа а хьегаш тепловозий дуккхача машиниста, ремонтникаша даьхача толамий лакха мах баьб хьамсарча партен правительстваси. Царна юкъе ва Октябрьски революце орден енна слесарь Чикунов Юрий Павлович, «Къахьегама Цlеча байракха» орден енна тепловоза машинист Лапшин Иван Семенович, «Знак почета» орден енна слесарь Хаджимурадов Ахьмада Хьаж-Махьмад, кхы дуккхабараш. Слесарь нов. Хаджимурадов ца вовзаши цун сий ца деши нагахь болхло вац депо. Тха башха-дика производственник, общественник сал цох депо кулгалхоша, цунна болх беча наха. Цо беча балха лоаца луш йола характеристика я из.

Цун къахьегамга даьнача кулгашта карагІдуьла гІулакхаш дог гІоздоахаш да. Цо ремонт яь тепловоз цхьаккха замечани йоацаш хул, цудухьа тІахьожама технически отдела болхлой вІалла а ца хьожаш дІаэц из. Цхьа смена дІаяхийтац цо ремонтни балхий норма 115 — 120 процент кхоачаш ца еш.

Хьинаре къахьегарал совгІа общественни балха тІа а дика дакъа лоац Хьаж-Махьмада. Из ва халкъа заседатель, локомотивашта яьча ремонта дикалга хьожа общественни инспектор, массехказа хержав из Октябрьски райсовета депутаталла. Уж декхараш массаза а дизза цІеней кхоачашду цо.

Дуккхача шерашка иштта хьинаре къа а хьегаш цо даьхача толамий лакха мах баьб. Депо болхлошта юкъе хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи елар цунна. Итташ я нов. Хаджимурадовна тийнна Сийлен грамоташи ахчан премеши, къахьегама книжка тІа дІа а яздеш дуккхаза баркалаш яьхад. Соахк цунна елар «За доблестный труд» яха Ленински юбилейни медаль, хІаьта укх шера еннай «Знак почета» яха орден. Цу совгІаташа дІалехар дукхагІа хилар кхетадеш, кхы а ший хьинар айдаь къахьег цо укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Цун яр санна къахьегама биографеш дика а йолаш, шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш итташ тепловозникаш, ремонтникаш ба Грозненски локомотивни депо. Уж ба шоай а иштта шоай коллектива а сий лакха лоаттадераш.

Б. КОСТОЕВ.

КЕРДА МЕХКДАЬТТА КІЕЖ

БІарччача шера хьинаре къахьегара тІахьехаш Старогрозненски мехкдаьттахоша дІайолаяь инициатива хьаллаьцача Ф. М. Кацмана кулгалдеча Горячеводски бурувтохара балхий управлене коллективо къаьстта дика къахьег. 16 июне Брагунски майда тІарча бурувдеттача мастера нов. Чабаева кулгалдеча бригада бурув техача № 49 йолча скважинера йоккха мехкдаьтта кІеж техар. Скважина тоха бурув 4533 метр кІоаргденначул тІехьагІа техар из мехкдаьтта кІеж. Дийнахьи буси скважина луш дола «Іаьржа дошув» 400 тонн я. Цу управлене из шоллагІа мехкдаьтта кІеж техай укх шера.

М. ЛЕВИН,
тха штате воаца корр.

ФАШИСТСКИ ГЕРМАНЕНА ДУХЬАЛАРА СОВЕТСКИ СОЮЗА СИЙЛАХЬ-БОККХА ДАЙ-МЕХКА ТIОМ БОЛАБЕННА 30 ШУ ДИЗАР

ЙОХАРГЙОАЦА ЛАРД

Социалистически Даьй-мохк лорабарах бола ленински хьехам

□

АЛЕКСЕЙ ЕПИШЕВ,
эскара инарал, Советски Эскарен ТIема - форда Флотен Керттерча политически управлене начальник.

□

ИСТОРЕ ХЬАЛХАДАЬККХА

Социальни шин системана юкъе яра къовсам латтача хьалашка социализмана карагIдаьннараш агрессораш тIаккхувдаргбоацаш лорадара дешаш хьалхагIа санна эггара лоархIамегIарчарех да. Ткъаь пхиъ шу совгIа ха хьалха адамле дунен шоллагIча тIема кIалхаръяьннаяле а, из хилара кхерам цIенбаь дIабаьккхабац. «..Агрессен милитаризман низаш, парте XXIV съезда еннача КПСС ЦК Отчетни доклада тIа белгал ма даккхара, готдаь дале а, зулам дулургдоацача даьхадац. «Империализмо, социалистически системана духьал дунен тIом кийчбелга юкъагIа ца а дуташ, тахан къаьстта теркам тIабохийт локальни тIемашта. ТIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шерашка белгаларча хьалашка боккхача тIемага довла а тарлуши доккхалга диллача тайп-тайпарен дола 30 совгIа тIемаш а герза низаца конфликташ а гIертаяьй цо.

Цу хьалашка хьалхагIа а санна боккхача лоархIаме я социалистически Даьй-мохк лорабарах болча ленински хьехама положенеш.

Октябрьски социалистически револющи а хилалехьа В. И. Ленина яздаьд, «социализм юххьанца цхьан е массехк мехка котъялар»... кхыча мехкий буржуазега духьаленаш яйта ца Iеш, социалистически паччахьалкхен коталонаш йовха пролетариат духхьал йохае гIертача а кхоачаергъя из. Иштача могтигашка вай оагIонгахьара тIом законагIен нийсен хургбар. Из хургбар социализм бахьан долаш, кхы халкъаш буржуазех мукъадахар духьа лоаттабу тIом». (В. И. Ленин. Соч. бизза гуллам, т. 30, оагI. 133). Ленински вывод бокъонца бакъ а хинна дIаэттай. Къаьнарча, эксплуататорски дунено де тарлуш мел дола хIама даьд ший яга чу социализма садикъара, чухьара метъяра, арахьарча низаца йохаяра. Цхьабакъда, цо мел хьийга къа зехьа дайнад. Тахан дунен общества дегIаахара керттера, хоадамболлаш бола низ а хинна дIаэттай социалистически система.

Социализмо доахача толамаша капиталистически мехкий къахьегамхой дегаш урвуттаду шоашта социальни кортамукъале яккхар духьа къовсам лоаттабара, новкъостал ду къамий - кортамукъален болам айбара. Цу доллача хIамаша унзара а йоах, эгIаз а кхувл исторе даькъаза яьха, общественни прогресса тоатол тIехьашкахьа юха лостаде гIерташ йола шоай уйлаш цIаккха а ца йитаи юташ йоацеи эксплуататорски классаш. Шоаш ийша къовсамаш «юхаловзаде», халкъашта карагIдаьнна социалистически хIамаш тIема наькъаца дIадаха ший вIаштIехьдаргдац аьнна хеташ яц империализм. Цудухьа советски халкъаи цун эскараи цIаккха а диццац В. И. Ленина васкет — империалистий тийшача балхашта фехила, агрессораш юхатоха массава а кийча хила. В. И. Ленина хьалхадаьхад, дунен тIа империализм мел йолча хана социализма мехках из латара кхерам а хургба яхаш. «Цудухьа, — хьийхад цо, — фуннагIа даь а тIема кийчо йолаш хила деза вай... воай цIе Эскар фуннагIа - моллагIа дяь а ший биззача тIема кхоачамца кийча лоаттадеи цун тIема низ кхы тIа а чIоагIбеи беза вай». (В. И. Ленин. Соч. бизза гуллам, т. 42 оагI 130). Вай хана а империализма агрессивность даим хьагучаювлача хьалашка боккхача лоархIаме я из ленински вывод.

Цу тайппара, социализмана карагIдаьннараш дунен халкъашта юкъерча империалистически реакце агрессивни низех лораданза, социалистически даьй-мехкаш герзкара а ийца лораданза дарг ца хилар капитализмагара социализмаген коммунизмаген довлара юкъарча закономерностех цаI я дунен империализма система йолчеи социализма мехкех тIема низаца латара кхерам даим тIалаттачеи хьалашка царга довлаш долча дерригача мехкашта.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕХ ЙОЛЧА ЛЕНИНСКИ ТЕОРЕ КЕРТТЕРА ДАКЪА

В. И. Ленина — социалистически револющe теорен практикаи сийлахь -воккхача кхолламхочо—белгалдаьхад, «моллагIа револющи пхьаккха хIама мах болаш яц, нагахьа санна ше лорае цунна хой мара..» яхаш. (В. И. Ленин. Соч. бизза гуллам, т.. 37, оагI. 122). В. И. Ленин цу вывода тIа кхаьчав революционни боламий исторически опыт, къахьегамхоша шоаш тоIабаь боахкарашта духьала лоаттабеча революционни къовсама опыт Iома а еш. Революционни боламе тIема дешай бизза мах ца баро е герзашцара низаш мела хиларо бокъонца из эшарга кхоачаду гIулакх. Социалистически револющи котъялгa, дукхача хьича къаьстта лоархIамеча фактерел совгIа, шоашта карагIдаьнна социальни хIамаш герза низаца лораделга вIаштIехьдаккха низ кхоачаш революционни массаш хиларца дувзаденна а да. Цунца дувзаденна массехк оагIув белгалйоаккхаргья вай.

Цкъа-дале, социализмана карагIдаьннараш лорадар, моллагIча формехьа деш из дале а, социалистически револющe юкъара закономерность я. Из революе кхелах, цун перспективаех, къахьегача адамий кхоаненах пола дош да. Цудухьа тIехье къаьстта кхераме йолаш да цу даькъера гIалаташ, карара дувлийтараш, бе боагIача тайпара мах ца бар. Социалистически револющи лораяр халкъаш социализмага довлилга Iалашдергдолча хоадам боллаш йолча факторех цаI я. Из ца дича коталонца чакхйоалалургьяц револющи.

ШоалагIа-дале, социализм лораелга алхха тIема даькъера гIулакх хинна Iац, цо чулоац общественни вахара дерригa доакъош: экономика, культура, политика, идеологи. Аьлча кхоачам ба, тIема низо массаза а, хIанз къаьстта а, экономически, морально - политически, Iилман потенциала низах ког гIортолга еш хилар. Масала, социалистически экономикана, Iилмана, техникана карагIдаьннача доккхийча хIамай ларда тIа мара тарденнадац вай мехка хIанзара тIема - технически средстваш, ракетно - ядерни герз хьаде.

КхоалагIа - дале, социализм лораянза ярг ца хилара закономерность йолаш хургья социализмана керттера кхерам бола империализм мел йолча хана. Цу тIа а, из кхерам тIаба тарлу, исторически опыто хьахьоккхачох, социалистически мехкех духхьал латара наькъаца бена ца Iеш, «шорттигара контрреволюци» оалаш йолчун наькъаца а.

ДиазлагIа - дале, социализм лораяра ду тIемаш, шеко йоацаш, нийсхон маIан долаш да. Из хьахулийт прогрессивни, революционни лерхIараш мехкаца довха, дIалувца гIертача империализма лерхIараштa вIалла тара а ца хиларо. Социалистически Даьй-мохк лорабара деча тIемаша дIахо хьу пролетарски революце политика. Социалистически даьй-мохк герза низаца лорабаро, лерхIарийи декхарийи нийсхон маIано йоккха морально - политически совле лу коммунистически парте кулгалца империалистически агрессора духьал коталонаш а йоахаш тIом бе низ кхоачаш долча революционни адамашта.

Социализм лораяра деш дола тIемаш дерригача халкъа юкъара гIулакх да. Цу тайпарча тIема нийсхон маIани лерхIараши бокъонца къахьегамхой овлангарча хьашташа ма яххара да, цудухьа сакхетам болаши хьинареи дакъа лоац цар цуна юкъе, доккха къонахчал, турпалал, денал хьа а хьокхаш. Социализм лораяра беш бола тIом дерригача халкъа юкъара маIан долаш хилар къаьстта шаьра хьахьокхаш я халкъа морально - политически цхьоагIо, Коммунистически партена гонахьа из айхха кхотадалар. ТIом ше латтача юкъагIа из моаххаз санна чIоагIа йола цхьоагIо коталo яккхара хоадам боллаш йола фактор я.

1941 шера июне Советски Союзах тийшача балхагIа летача фашизмана хетар юххьанца аьттув ца боалаш ма йиссинга а дуккха ча къамех латта вай паччахьалкхе «йохаргья» аьнна. Цхьабакъда, бокъонца долаш дараш кхыча тайпара хилар. Вахара тIабессача боккхача кхерамо, Iалаьмате йоккхийча халонаша советски халкъ кхы а чIоагIагIа кхотадир ший кулгалдара дакъа эггара чоалханегIарча хьалашка тешшамен хьаькъален кхоачашдеш хиннача партена гонахьа. Бакъ хилар «цIаккха а эшадергдац ший духхагIа болча болхлоштен ахархоштен шоаш лорадер шоай Советски Iаьдал долга хайна, хоаденна, бIаргадайна долз халкъ. »[*] яха В. И. Ленина исторически вывод.

Империализмаца боккхача тIем тIа тессаеннача хана котъялар социалистически общественни строй, социалистически экономика, советски обществa социально - политическии идейнии цхьоагIо, советски патриотизм, революционни низаш интернационально кхотадалар. Социализм лораяра даьча тIемех эггара сийлахь - боккхагIбар дунен империализма эггара чIоагIагIа йола отряд эшаяь тIехдика котало а йоаккхаш чакхбаьлар, марксизм - ленинизм исторически бакъ хилар чIоагI а деш.

СОЦИАЛИЗМ ЛОРАЯРА ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ МАIАН

ХIанзарча хьалашка социализм лораелга къаьгта хьагуш дола интернациональни маIан а хинна дIаэттад. Тахан империализмана духьала латт боарам боацаш дукха материальни ресурсаш йолаши боккха идейни низ болаши йола чIоагIа социалистически система. Социализми коммунизми хьалъяра аьттув бола хьалаш вIаштIехьдахаро система тIемаца лораяра дерригача социалистически мехкий низаш лаьрхIа вIашагIтоханза даргдоацача даьхар. ЛерхIараш цаIаш хиларо, идеологи юкъара хиларо, социалистически мехкашта юкъерча гIулакхий интернациональни маIано царга йиш хулийт вIаши дага а дувлаш арахьара политика лелае, шоай доттагIали вошали чIоагIде; къамий - кортамукъален боламаш хьаллоаттаде; тайп-тайпара социальни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара принцип леррагIа чаккхъяха; империализма агрессивни низаш хоадам боллаш юхадетта.

Социалистически содружества мехкаш вIаши дага а дувлаш империалистически агрессена никъ бекка гIерташ хилар хьахьекхад хIанз укх 16 шера Европерча халкъий машарен кхерамзлени тешаме бастион йолаш латташ а дунен событеш дегIаахара наьха санна воздействи еш а йола Варшавски Договора тIема организаци хьаярца. Духхьал из организаци я тахан, парте XXIV съезде белгал ма даккхара машар лорабара сийлахьча уйлаш ларде латта «вежарашха долча мехкий арахьарча политически гIулакхашта координаци еш йола керттера центр».

Варшавски Договоро, социализм лораяра интернациональни низ чIоагI а беш, йиш хулийт, нагахьа санна цунна юкъе дакъа лоацача моллагIчох а империалисташ лате, вIаши дага а дувлаш политически, экономически, тIема хиьсапера мероприятеш чакхъяха.

Социалистически содружества оборонни низ чIоагIбар — цун дерригача мехкий юкъара, интернациональни гIулакх. Цхьабакъда, исторически нийсденнад гIулакх эггара низ болашагIа йола социалистически паччахьалкхе хиларах тарра, тIема гIулакхашка дIаухарий керттера мухь Советски Союзо текхабеш а ший тIема низ союзни халкъий коллективни кхерамзлен гIулакха дIаувттабеш а, империализмагахьара хила тарлуш йола агресси юхатохара бIу даим кийча хилийтара гIулакха вежарашха долча эскарашта массе оагIорахьара доккха новкъостал деш.

Марксизмана - ленинизмана тешаме бола коммунисташ массаза а духьала хиннаб революцена экспорт яра. Цхьабакъда, цар цу цхьан хана эггара чIоагIагIча тайпара къовсам лоатта а баьб, лоатта а бу контрреволюце империалистически экспорта. Из ца хилийта, империалистически гIозарий агрессивни уйлаш юкъагIьяха могаргдац социалистически система кара болаш болча экономически, политически, тIема низах ког гIортолга а еш мара.

Советски Союза дерригa истори шоай социальни кортамукъале бахьан долаш, чухьелхача империалисташта духьала латаш долча халкъашта шийна болча аьттон духьа доацаш вежарашха деча новкъосталца дувзаденна да. Дунен шоллагIа тIом болабалале хьалхагIа Советий Мехко доккха новкъостал дир Испане къахьегамхошта. Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа Советски Эскаро кортамукъален гIулакх кхоачашдаро дукхача халкъашта новкъостал дир кортамукъале яккха, демократическии социалистически револющеш яра аьттув бола торонаш кийчъе. Дерригачa дунена довзаш да империалистически агрессена духьала къовсам лоаттабеча турпалча Вьетнама, Iарбий халкъашта даь доккха новкъостал.

Цу тайппара, хIанзарча хьалашка социализм, социалистически даьй-мехкаш лорадар къамий-кортамукъален боламашта, шоай паргIатон кхычарех тийша хIама доацаш хулгеи лорадара къовсам лоаттабеча къонача паччахьалкхенашта массе оагIорахьара новкъостал дарца дувзаденна да. Тахан бIаргагуш да, советски халкъи кхыча халкъаштеи карагIдаьнна революционни хIамаш, нагахьа санна Советски Союзеи социалистически содружества кхыча мехкийи боккхача тIема низо лора ца даро, кхерама кIал латтаргхилар. ХIаьта, нагахьа санна империалисташ шоашта хеттача тайпара шоай гIулакхаш чакхдаха пкъаза кхере а, цунах шоашта хургдар фуд шоашта дика ховндаь мара дац. Цудухьа, социализм лора а еш, коммунистически общество маьрша хьалъяра аьттув болаш дола хьалаш вIаштIехьа а доахаш, СССР-о кхыча социалистически мехкашца цхьана доккха дакъа лоац вай планета тIа машар лорабара гIулакха юкъе.

(АПН).

[*] В. И. Ленин. Соч. бизза гуллам, т. 38, оагI. 315.

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРЕ...

Пхь шу хьалха Грозненски опытно - экспериментальни заводе балха вера Мурадов Iаббас. Цу хана ГАРО оалар цу заводах. Цхьаккха говзал йоаца зIамига саг штамповочно - заготовительни участке хьожаву. Дисковой херха тIа болх бе волалу из.

Кхо бутт ха еза дисковой херхатIа болх бе Iомавала, цхьабакъда тIах аьнна вола зIамига саг-м цхьан бетта караерзайий воал ший балха говзал.

Ха дIа ме йода ший балха говзал лакхъеш хьавоагIа Iаббас. Дукха деш цо технически литература, новкъосташкара пайданедар хьаш, ше болх бу станок бер санна боча лелаю. Заманга хьежжа дуккха тайп-тайпара керда продукци арахец заводо. Цхьабакъда цу продукцена эша оатхалаш хьаяр санна дола лоархIаме гIулакх массачена тIадуллаш дац. Цу тайпарча продукцена лаьрхIа дуккагIча даькъе болх бу Iаббаса, из цунах ца лоархIавеш ха а нийсъеннаяц хIанзалца.

ХIаьта ший декхараш ханал хьалха кхоачашдар-м оамал а хинна дIаэттад болхлочун.

М. ГАЦАЕВ.

ХЬАЛАШ ЦХЬАТАРРА ДАЛЕ А...

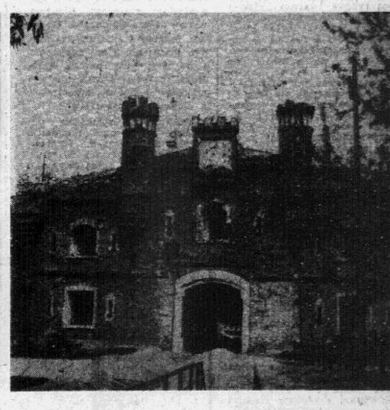
КПСС XXIV съезда решенеши шера плани толамца ханал хьалха кхоачашъе хош денназ «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ завода коллективо. ХIаьта из дикагIа кхоачашдара цехий, участкай коллективаш социалистически яхье яьннай. Цо кердача толамашка кхувл завода коллектив. Из хьахьокх укх масала. Товарни продукци арахецара план 110.2 проценти продукцена реализаци яра 101.3 проценти кхоачашъяьй байнача пхе бетта. Цу юкъа итташ эзараш сома маьха пайда хиннаб завода.

Завода коллективо иштта лакха хьокхамаш доахача дизза дакъа лоац къона специалист Спивак Анатолий керте латтача механически цеха коллективо. Байнача пхе бетта массанел а а лакхагIа хьокхамаш даьхад цо. Хьалаш цхьатарра дале а кхычарел овсарегIа цо къахьегара бахьан цхьаннена а къайле йолаш дац Цун эггара хьалхара бахьан наьха болх кхетамца вIаштIехьбаккха хар. социалистически яхьа доагIача тайпара кулгал а деш къахьегамеи производственнии дисциплина тоаяр. Уж боккха лоархIам бола дешаш даим хьалхарча плане увттаду механически цеха кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша. Ваьча балха итоташ хан - ханнахьа ю, тIаккха пенгазета тIа, бетта цкъазза араювлача бюллетена тIа дувц царех лаьца. Нагахьа санна моллагIчо а шийна йилла задани кхоачаш ца йича е къахьегама дисциплина телхайой цун бахьан тахка а техке бакъахьарча наькъ тIа воаккх лоарзагIа ваьннар, воагIар хоаставу, бе боагIача бехк бу.

Белгалбаха лов къаьстта дика къахьегаш бола мастер Миндубаев Назгати слесарь Касьянов Валерии. Цехе а заводе а дика бовзаши сий деши болча цар кхычарна хьокхам тел. Творчески а дика болх бу цар. ДикагIа бола рационализатораш хиларах тарра маьхера предложенеш балха юкъекхувл Касьянов Валереи Миндубаев Назгатеи. Масала, ардакх миссел мара шера йоацача кизга Iоакъий цехашка йовкъаш екха йоланьй заводе. ДIаоттаеш уж Iоакъий каст-каста йохар. Дукха мах ца боаккхе а уж Iалашъе атта дацар. ХIаьта Касьяновеи Миндубаевеи уж кизга Iоакъий йохаргйоаца способ юкъейоалайир. Цунах производствана боала пайда 319 сом да. Уж тайпа дика производственникаш дукха ба механически цехе.

Х. АРШМАТОВ.

БРЕСТСКИ КРЕПОСТЬ... Советски нах боарам боацаш доккха къонахчал, денал долаш, шоай Дай-мохк бахьан долаш са дIадала кийча хилара символ. 1941 шера 22 июне сатоссаш гIа тIехьашка па боалаш шоайла низ болашагIа йолча фашистски полчищашта духьалъэттар Буга тIара крепость лораяьраш. Лалаш Iоухар тIой, довгар лаьтта, цхьабакъда, легендарни гарнизона тIемахой калуш бацар. 29 дийнахь духьал лаьттар уж моастагIчун дорхача атакашта. Бастион лораяьрашта карагIдаьначa деналеча, цIаккха а лергдоацача гIулакха сийна «Крепость-Турпал» аьнна сийлахь цIи тиллай Брестски крепостах.

Бреста турпалех дукха книжкаш яздаьд, фильм даьккхад. Крепость лораяьрий къонахчалах, дохаргдоацача цар деналах доккхал ду советски халкъо. Укх деношка къаьстта дукха экскурсанташ ух Бресте мехка массе мийнгера.

Обороне лаьттаращца вIашагIбетталу крепосте.

Турпала — халкъа-тIемахочун коллективни памятник хургда Брестски крепоста территоре тIа хIанз хьалъяьча мемориальни ансамблах.

Сурта тIа (аьрдехьа): крепосте оборона лаьттача деноех дола хIамаш экскурсанташта дувцаш ва Марк Герасимович Пискун; аьттехьарча сурта тIа: крепоста Холмски коанаIараш.

В. Войтенко сурт.

ТАСС фотохроника.

КПСС XXIV-ча СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

БАЛХА ЮКЪМОТТИГ

Парте съезда решенеши планаши кхоачашъелга деррига а нахах тийша да, цудухьа организаторски болх тоабарца цхьана идеологически балха эффективность лакхъе еза, наха кхетам балара дукхагIа теркам тIабахийта беза.

Партийни комитеташа хIанз беш бола идеологически болх коммунистически кхетам лакхбара, къахьегамхой хьинар кхы а доккхагIа хилийтара. Кердача пятилетка хьалхарча шера заданеш толамца кхоачашъяра, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, коллективана хьалхашка латта декхараш кхоачашдара хIаранена бехктокхаме хетаргвола уйла чуйоссийтара новкъостал деш хила беза.

Теркам тIабахийта йоагIаш я политически балха текуши планаш оттаешехь а партийни комитеташеи юххьанцарча партийни организацешеи йIаьххача ханара перспективни планаш увттаяра опыт. Цар ларде я парте съездо белгалъяь идеологически балха керттера проблемаш. Перспективни планаша йиш хулийт керттерча лостамашта теркам тIабахийта. идеологически мероприятей эффективность лакхъе. Иштта йола планаш тIайийцай парте Сунженски, Октябрьски, Грозненски, Ленински райкомаша, кхычар. КПСС съезда итогашца дувзаденна идейно - политически балха планаш увттаеш, партийни комитеташа лоархIам бу съезда материалаш беррига баха нах юкъе а озаш йIаьхха хана дIайовзийта а Iомае а езаш хилара.

Парте XXIV-ча съездо дIадехарашка хьежжа оттаьча «Красный молота» завода парткома перспективни плана тIа белгалдаьхад съезда решенеш кхоачашъяра хьакъехьара парторганизацей декхараш, общественни производства эффективность лакхъяра цар бола лоархIам, идеологически балхах боала пайда лакхбар а цу хьакъехьара гIулакхаш а. съезда материалаш Iомаярахи болхлошта а наха а уж баххача дIайовзийтарахи йола цеховой парторганизацейи къаьст - къаьстача коммунистийн отчеташ партактивашка, парткома заседанешка, собранешка ювца.

Съезда решенеш шерра дIайовзийтар, кердача пятилетка планаш ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа шерра социалистически яхь вIаштIехьъяккхар, цеховой парторганизацейи партгруппайи секретараша кадрашца, пропагандисташца, лектораша. политинформаторашца. агитаторашца беш бола болх, идеологически балха боарами цох боала пайден лакхбара. керда формаши методаши лахара тIехь царна деш дола новкъостал, мехка политически, экономически, культурни вахарахи дунен халкъашта юкъерча хьалахи йолча информаце ларда тIа къахьегамхошта юкъе еш йола хьинаре агитаци хIанз «Красный молот» завода, Производственно - товарни контора, Грозненски швейни объединене, «Автоспецоборудоване» завода юххьанцарча партийни организацей балха тIа керттера я.

Цу партийни организацеша чIоагIа уйла а яь увттаяьй идеологически балха планаш. Производства сфере беш бола болх боахама бальаца бувзаш беш хилча дукха пайданегIа ба. Цо йиш хулийт наьха къахьегама хьинари кхетами лакхбе, цар творчески говзалаш гучаяха, къахьегама овсарле лакхъе, продукци дукхагIа арахеца.

Политическии боахамеи болх бувзаш баро новкъостал ду кхетам балара декхараш кхоачашдара, къахьегама дисциплина телхаераш, кхыдола общественна духьалара гIулакхаш леладераш ловрIбоаца хьал оттаду коллективе.

Партийни дешара системе занятеш йистеяьнна хиларагIа «Красный молот» завода парткома секретара заместитела В. П. Починкиннас съезда решенеш Iомаелга лохлургдоацаш цехий коллективашта юкъе беча идеологически балха план оттаьй. ХIара шинара дийнахь лекцеш еш лектораша, лораша, экономисташа, культура болхлоша, пединститута преподавателашеи Iилмахошеи. Болх дикагIа бу хIанз 72 лектор юкъе волча инженер - конструктор А. Г. Сычев керте латтача . заводской лекторски группас а.

Съезда решенеш Iомаяра сентябре бергболча балха плана тIа я «Керда пхе шера план коммунизма материально - технически база хьалъяра лоархIаме этап я» яха теоретически конференци а. Иштта йола конференци ергья «Автоспецоборудоване» завода парторганизаце а.

Юххьанцарча партийни организацеша политически болх бечa хаддаза юкъекхувл хьалхле лелаю болхлой а. Боахама кулгалхо дика специалист хилар ал совгIа ше беча боахама балхах, приказех, распоряженех хьахула морально - политически гIулакхаш а бIаргагуш хила веза. Иштта болх бу В. А. Серженко секретарь йолча Грозненски швейни объединене парткомо. Кулгалхоша коммунисташа Х. М. Астамирова А. М. Албакова, Т. Н. Мальситовас, отделий начальникаша болхлошта хьалхашка къамаьлаш ду, доклада ю, лекцеш еш, беседаш ю, болхлой хьашташ, лагадоахкараш довза а уж кхоачашде а гIерт Укхаза боккха теркам тIабохийт кадровой болхлоша кагирхешца беча балха.

Цу коллективашка политически болх дика оттабаро новкъостал ду болхлойи гIулакхерчи наьхеи къахьегама хьинари кхетами лакхбара. Цу предприятеша укх шера пхе шера план толамца кхоачашйир.

Республика колхозашкеи совхозашкеи съезда материалаш дIайовзийтар нийсденнад кхаш кара балхаш доладеннача хана, хьайбаш ахкан дажа арадаьхача хана. Къахьегамхошка съезда решенеш дIайовзийтара болх дика вIаштIехьбаьккхаб Сунженски районе. Укхеза наха гаьна болх беча моттигашка ухийт автоклубаш. Царца ба лектораш, лораш, юристаш, художественни самодеятельноста юкъе дакъа лоацараш, киноустановкаши магнитофонаши я. Масала «Победа» колхоза Алханчурта дукъ тIарча № 2 йолча шурий - товарни ферме яха хилар культура вайонни Шен бригада. Доахан кхоабараша И. С. Гуцалга, Хачукаев Абоязита, Оздоев Iумара, кхычар баркал аьлар агитбригадана юкъе дакъа лоацаш хиннарашта шоаш болча уж бахкарах. «Парте планаш — халкъа планаш» яха лекци йийшар, керда газеташи журналаши дийшар. «Ленин Подмосковье» яха фильм хьекхар.

Агитбригада хилар Орджоникидзе цIерагIча колхоза тракторно - полеводчески бригаде, XIX-ча партсъезда цIерагIча колхоза шоллагIча бешамаш лелаеча бригаде, кхычахьа. Цига цо къахьегама листовхаш араьхар, лекцеш йийшар, концерташ увттадир. Иштта йола агитбригадаш хьаьй культура Троицкерча, Первомайскерча, Ассинскерча, Нестеровскерча, Серноводскерча цIеношка. Района колхозий фермашкеи бригадашкеи кхо бIазза совгIа хиннай уж.

КПСС XXIV съезд хинначул тIехьагIа агитбригадаша беш бола массово - политически болх къоастабу съезда решенещеи цар тIара хьадоагIача колхозий фермай а бригадий а хьдда долча декхаращцеи.

Партийни организацеша хIанзехьа а доккха хIама даьд парте съезда материалаш дIайовзийтари Iомаяреи даькъе. ХIана царна хьалхашка латта декхар да кердача пятилетке кхы а дикагIа болх бара къахьегама хьинар кхы а лакхдар. Цар дика кхетаду дуккхадар коллективашкара гIулакх хьдда довзаш хиларах, цар творчески хьинар лакхдарах, партийни кулгалдара стилах тийша хилар. ХIара коммуниста сакхетами бехктокхами лакхаболаш, тIадилла гIулакх дика кхоачашдеш хилар из да КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхоачашъяра керттера хьал.

П. ХОРОШИЛОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома инструктор.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагIо. 22 июнь, 1971 шу.

БАЬЦАДААРАШ ШОРТТА ХУРГДА

№ 3 йолча Грозненски бьцадаарийн сомийн совхоза контора хьалхашка хьалтеха доалл цхьа плакат. Цу тӀа яздаь да цхьоагӀча отделене къахьегамхоша планал совгӀа 3390 центнер бьцадаараши 4935 центнер соми лургба аьнна.

КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъеча шоашкара доагӀа дакъа лаца гӀертача къахьегамхоша денна дош да из. Торонаш лаьрхӀачул тӀехьагӀа мара оттадаьдац боахама къахьегамхоша цу тайппара декхар шоашта хьалхашка.

Агротехнически бокъонаш телха ца еш ду укхаза бьцадаарийн сомийн бешамашкара балхаш. Бизза пайда эц Ӏилман кердадарех, хьалха латтарий опытах.

Масала, укх шера кхашка дӀа мел егӀа рассада совхоза шийн парникашка хьалкхеь я. Из рассада дӀайогӀача бизза пайда ийцар машенех, техниках. Нагахьа санна кулгашца рассада дӀайогӀара ткъаь дийнахь 50 саго болх бе безаш хиннабале, машенашца помидорийн рассада дӀаегӀа яьлар балха ворхӀ дийнахь. Верригa из рассада дӀайогӀача бархӀ саг мара эшанзар. Цу гӀулакхо торо хилийтар продукцега кӀабода мах лохбе.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьннай цу отделенера Клавдия Кузьминична Голуб керте латта бригада. Укх шера бӀаьстан юхье яйтар из бригадана кулгалде. ХьалхагӀа из яр бьцадаараш леладеча звенона кулгалдеш.

ХӀанз йоккхача коллективана керте оттарах дукхагӀа а бехктокхамегӀа а ба цун болх. ХӀара сага оамалаш йовза, царна эшача новкъостал де декхарийла ма йий из. Цудухьа цо ше хьокхам лу бригадерча болхлошта. Каст-каста Клавдия Кузьминична го йищ я бел. шода, йолхьанг бе доаллаш. Хьувкъам лакха хилийтара миштa къахьега деза дӀахьех цо бригада членашта.

ИйслагӀча пятилетка хьалхарча шера бригада шийн кхашка лелае йолаьйи кердача фух йола «Новинка» яха помидораш. Атта талхаш йоацача цу помидораша дукхагӀа пайда лургба совхоза. Хьалха хьайоала уж помидораш укх деношка йохкаш хургья тикашка, хӀаьта пига кхеяь нарсаш хӀанз йоккаш я. Дукха ха ялале Грознерча бахархой торо хургья «Дербентская» яхача фух йола кабуц эца. Ховш махиллара тӀехьа хьайоала кабуц гуйра тӀа кхоачаш мара кхачац.

Города къахьегамхой хьашташ кхоачашдара дика къахьегаш хьабоагӀа цу бригадера Шубина Раиса а Стодеревская Екатерина а керте латтача звеношта чубоагӀа бьцадаараш леладераш.

Цу шинне шоаш лелаю къахьегамхой балха учет, хов хӀара центнер продукци яккхарга дӀабода мах лохбара наькъаш лаха.

БӀаьстан юхье денз чӀоагӀа йоакхо яьй цар тикаш чу моша хохаш хилийтара. ХӀанз цар берригa теркам тӀабахийтаб нарсаш, помидораш, кабуц дикагӀа хьувкъийтара.

— Мел бьцадаараш дьхад оаш укх шера кхашкара? — цу тайпарча хаттара бригадира нов. Голуба луш дола жоп лоаца хул «ПланагӀа дезачул 900 центнер дукхагӀа».

ХӀанз бьцадаараш леладераша хӀама ца кходеш сихонца деш дола балхаш да культурашта хий деттилга, оасар делга, культураштa зе деча садоаллача хӀамилгашта дукьал къовсам лоаттабелга, кхыдараш.

Бьцадараштa нӀани дергдоацаш шозза молхаш техай 600 гектара тӀа.

ХӀанз отделене кхашка кхаьчача гуш да плаката тӀа дӀаяздаь дола совхоза къахьегамхоша денна дош тӀехкхоачаш хургдолга. Уж толамаш дахара къахьегамхой деташ ураоттадаьд вай хьамсарча парте XXIV съезда решенеша.

ИйслагӀча пятилетка хьалхарча шера декхараш толамца кхоачашдара тӀахьехаш «Старогрознефть» НГДУ болхлоша даь кхайкарал дег тӀара къоабалдаь тӀанийцар къахьегамхоша, совхоза болхлоша. Цар низ кхобергбац юрта боахама шу толамца чакхдаккхара, бьцадаараш шортта хилийтара.

Х. ГАЛАЕВ.

ДЕГА ДЕЗАШИ ДОАГӀАШИ

ТӀехьара урок чакхъяьлар Ӏодика з йийпа чубахар тешархой. Къахьегама... йистелаьнах. Бакъла Мария Васильевнай дукха гӀулакхаш хул де дезаш: парткома заседани, лекци ешилга, коммунисташца деш дола къамаьл. «Горскнефть» НПУ парткома заседани, кхыдараш. Иштта хул Мария Васильевнай хӀара ди.

Коммунистка М. В. Коломенко Горагорски юкъерча школа партбюро секретарь, Надтеречни района школай юкъыанцарча классай методически объединене кулгалхо, райОНО штате йоаца инспектор, пропагандист, «Горскнефть» НПУ методически совета член я. Уж балхаш дика кхоачашду цо, шийх бенна коммунистий тешам боабац.

Из деррига дӀадаьлча лектор а я Мария Васильевна.

— Оттаварах хулалургвац пропагандист е лектор. — йоах Мария Васильевнас. — Из болх безаш хила веза из саг. Иштта цо хилча гӀулакх лерттӀа чакхдаргдац.

ХӀаьта Мария Васильевнай лекцеш безаме ладувгӀа лог доалаш, кӀоарга чулоацам болаш. атта кхетаеш хул. М. В. Коломенкос лекци йийшача дукха хаттараш лу цунга, дика дакъа лоап беседана юкъе ладувгӀараша. Цо хьахьокх лектора шийна ладувгӀарашта пайдане а езалуш а йола лекци еша хар: из лекцега дика кийчлуш материал шера йовзаш хилар. ХӀаьта из керттера да.

Мария Васильевнас моллагӀа а шийна де тӀадилла гӀулакх цӀенхаштта, кӀоаргга уйла йий, толамца кхоачашлургдола оагӀув лехий, чакхдоаккх. Иштта массехана а творчески бу шийн болх педагога, партийни секретара, пропагандиста, лектора Мария Васильевна Коломенкос.

М. МУСТРИТОВ,
«Знание» общества Надтеречни района правлене бахктонхаме секретарь.

Шефа план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхье яьннача Грозненски макаронни фабрике дукха бригадаш я хӀанзлехьа ялх бетта план кхоачашъяь. Царна юкъе хьалха латтачарех я мастер Катриева Раиса Георгиевна керте латта бригада. Юкъера лаьрхӀача сменни нормаш 125 — 135 процент кхоачашъю цо. Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цига нн. Батышева, Попова, кхыбараш.

СУРТА ТӀА: болх беш ба В. Батыщеваи А. Поповаи.

И. ПЛИЕВА сурт.

МЕХКДАЬТТАХОШТА КЕРДА ТЕХНИКА

Парте XXIV съезда решенешка хьежжа дикка дукхагӀа мехкдаьтта дакхха деза мехкарча мехкдаьттахоша кердача пятилетке. Из доккха декхар кхоачашдулургдац, нагахьа санна балха овсарле лакха йолча техникаца мехкдаьтта промыслаш Ӏалашъе езаш болча машенашъерий оагӀонгахьара дизза новкъостал ца хуле.

Доккха декхар — хӀанзарча цементировочни насосни агрегаташта меттел массехк керда тайпа агрегаташ арахецилга, — тӀадожадаьд Грозненски «Красный молот» завода. Цу агрегаташа Ӏалашде деза эксплуатаци еча хана санна, иштта бурув тохача хана а ерригa технологически процессаш чакхйоахилга. Агрегаташ универсальни хиларо дикка аттача доаккхаргда скважинашта цементаж яра санна, иштта капитальни ремонт яра а чакхдоахаргдолча балхашта планировани елгеи уж кхоачашделгеи.

Шин тайпарча насосий ларда тӀа хьаде лерхI универсальни агрегатий диъ тайпа, царех хӀара тайпан кхоъ модификаци я (давлении балха овсарлеи бебе йолаш) иштта хьахургья цар параметрашта хьалхашка увттадеш дола массе тайпара декхараш кхоачашде могаргдолаш йола массехк агрегат.

ХӀанз заводо шин тайпарча агрегатий конструкцеш кийчъяьй — АН-160, АН-320. АН-160 яхача насосни агрегатаца я трехплунжерни цхьа насос—12 Т. Гидравлически агрегат 160 говра низ болаш я. Цемент хьаха оттаю лаьрххӀача тайпара балха овсарле а йолаш 20 атмосферега кхаччалца давлени Ӏалашъеш йола центробежни насос. Агрегата эгтара лакхагӀа йола давлени — 700 атмосфер (плунжер 90 мм хилча), эгтара лакхагӀа йола балха овсарле секунде 25 литр (плунжер 140 мм хилча).

Агрегата опытни образец арахеца лерхI укх шера.

ШоллагӀча тайпан опытни образец — ЦА—320 яха агрегат 1970 шера хьаяьй заводо, хӀаьта хӀана промышленни тохкам беш я из «Грознефта» мехкдаьтта промыслашка. Гидравлически низ — 320 говра бар миссел болаш а шин насос йолаш а я агрегат. Агрегато эгтара дукхагӀа лакхъеш йола давлени 700 атмосфер (плунжераш 90 мм хилча), эгтара лакхагӀа йола балха овсарле — секунде 50 метр (140 мм плунжераш хилча).

Агрегата управлени еш ши оператор ва. Грозне хьаеш йола управлени эргаьккха тоайича агрегата платформа тӀа оттаьча пультера управлени е йиш хургья цхьан операторага.

ХӀанзара агрегаташ универсальничарца хувцаро царна гӀулакх дарцеи уж кийчъярцеи дувзаденна дола массехк технически дош къовстадеш, гӀулакх ду персонал кӀезигъеш хилар бахьан долаш керда агрегаташ сихагӀа караерзаяри дуккха арахеца йолаяри — мехкдаьтта алсамагӀа даккхара гӀулакха юкъе заводо лоархӀаме дакъа лацар хургда.

Н. СОБОЛЕВ,
«Красный молот» завода керттера конструктор.

СИБАРЕГӀЕН ЧӀОАГӀА ГАЗ

Ӏалама газ йоалла ткъаь итт совгӀа керда моттиг кораяьй геологашта СибарегӀен къилбаседехьарен Якутерен.

Химически составага диллача массазаръяр санна йола газ массазардар санна доацача хьал тӀа я. ЧӀоагӀа я из.

ЦӀаккха гӀор ца яшача моттигашка моакхаз санна а хиле Ӏалама газ дӀаоттаеш йола физико-химически свойстваш хулаш хиннай.

ЦӀаккха гӀор ца яшача моттиго газови тӀоанаш а долаш йола СибарегӀен ах совгӀа территори дӀалоац, гӀаккха цига чӀоагӀа газ дукха йоаллаш хила еза.

— Цун запасаш лоархӀаргйола методаш кийчъяьй оаха, — яхаш дувц академика Трофимук Андрея, Малхбузен СибарегӀара мехкдаьттеи гази лехарех цхьанне, — СССР территоре тӀара цун дӀахора запасаш 15 триллион кубометр хургья аьнна хеташ да.

Массазарча газага бодар морг ба чӀоагӀача газага бода мах. ЛаьттагӀара из хьалъяккхара шахташ хьалъе езац. Лаьттах йоаллашехьа а чӀоагӀа йолчара газа хьисапе ерзае йиш я из, тӀаккха массазарча скважинашка гӀолла хьалтӀаяккха мара езац.

Цу тайпара эксперименташ ю хӀанз Заполярьерча газ йоаллача Мессояхски моттиге.

ЧӀоагӀача газах эгтара хьалха толаме пайда ийца предприяти Норильски горно-металлургически комбинат я.

Неонила ЯМПОЛЬСКАЯ,
АПН корреспондент.

ТЕХНИЧЕСКИ КЕРДАДАРАШ

Тайп-тайпарча механически примесаша даьтта бӀехдеш хилар бахьан долаш 10 КГМ яхача компрессора латунни сильфона окислени хулар. ТӀаккха йохар из... Вознесенски газ чакхйоахача завода компрессорни цеха рационализатораша ехача сильфонни датчикашта меттел мембранни датчикаш оттайир. Техкача бучаьлар из кердадар пайдане хилар. Шоай предприяте хьае хила йоаца мембранни датчикаш дарегӀа я, атта йохац. Цхьабакъда, ехача вожаш санна тоаеш дукха ха йоас езац.

* * *

3 КЛ-7 яхача насоса чархий юккъерча даькъа форма човлхане я. Болатах уж чархаш кийчъеш дукха ха йоае еза.

Грозненски химкомбината рационализатораша вӀашагӀхеттача конструкцех чархаш хьаелга юкъедоаладаьд. Из болх беча хана хьалха еш хинна Фрезерни операци цӀенъяь дӀаьккхай. Цу кердачо производствана шера луш бола пайда 696 сом да.

М. МАЙТАК.

ТЕМПАШ ЛОХЪЯЛИЙТАЦ

МалгӀабика бурув деттача балхий управлене мастер Колосовский Александр керте латта бригада МалгӀабик-Вознесенски майде № 891 йолча скважинана бурув тохаш я. Шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхье баьннача бригада болхлоша чоалханеча геологически хьалашка 2700 метр совгӀа бурув техад хӀанзлехьа. Графикал бутт хьалха яьппай барт бола коллектив. ХӀанз июнь бетта чотах къахьег цо.

* * *

Къаьстта лакха хьокхамаш доах Старогрозненски бурув деттача балхий управлене мастера цов. Заяре бригада. Проектни кӀоаргал 4,5 километр йолча № 1 йолча «Минеральная» яхача скважинана хӀанзлехьа йиъ эзар метр бурув а тохаш ах шера план кхоачашъяьй. ДӀахо а темпаш кхы лох ца йолийташ къахьега лерхI бурувдеттараша.

Л. МОИСЕЕВ.

ГАЙРБЕКОВ ГӀайрбика Муслим

1971 шера 20 июне халача лазарах цамогаш хинначул тӀехьагӀа кхелхав КПСС обкома бюро член, Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совета председатель, СССР Лакхехьарча Совета депутат Гайрбеков ГӀайрбика Муслим.

1911 шера Нохч-ГӀалгӀай АССР Ачхой-Мартана района ВаларгатӀа ваьв М. Г. Гайрбеков. Эггара хьалха болх бе волавеннав из 1932 шера. Черсий-Балкхарой пачхьалкхен университет йистеьккхачул тӀехьагӀа преподаватель, цул тӀехьагӀа рабфакеи Грозненски мехкдаьтта техникумеи директор волаш болх баьб цо.

1932 шера Советски Союза Коммунистически парте мугӀараштa юкъе вахав М. Г. Гайрбеков.

1936 шера парте Нохч-ГӀалгӀай обкоме партийни балха тӀа хул М. Г. Гайрбеков. Цу шерре а халкъа образоване органашка балха хьожаву из. Цо болх баьб школай управлене начальникалла, Нохч-ГӀалгӀай АССР просвещене халкъа комиссара заместителаллеи комиссараллеи.

1940 шера Нохч-ГӀалгӀай АССР Халкъа Комиссарий Совета председатела заместителалла хьожаву М. Г. Гайрбеков, хӀаьта 1941 шера КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома пропагандаи агитацеи секретаралла хорж.

1941—1942 шерашка Советски Эскара 114 Нохч-ГӀалгӀай дошлой мугӀарашка гӀулакх деш хиннав М. Г. Гайрбеков дивизе комиссар а волаш. 1942 шера мае партийни балха юха тӀавийхав, КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома секретаралла болх баьб.

1944 шера денз Казахски ССР-е партийни боахамеи тайп-тайпарча кулгалдеча балхаш тӀа хул М. Г. Гайрбеков.

1957 шера Нохч-ГӀалгӀай АССР Организационни Комитета кулгалду цо, хӀаьта 1958 шера апреле Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совета председателалла хьожаву М. Г. Гайрбеков.

М. Г. Гайрбекова хьинаре дакъа лаьцад республика общественни политически вахаре. КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома бюро член вар из. КПСС XXI, XXII, XXIII, XXIV съездий делегат хиннав. V-злагӀа, VI-злагӀа, VII-злагӀа, VIII-злагӀа хержача СССР Лакхехьарча Совета депутаталла, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла хийржав.

Даьхено лаккха мах баьб М. Г. Гайрбекова хьийгача къиң. Къахьегама Цӏеча Байракха ордени дуккха медалаши а луш.

Гайрбеков ГӀайрбика Муслима сийлахь гӀулакхаш даим тха дегашка латтаргда Коммунистически парте тешаме воӀ, шийн вахар советски Даьхенна гӀулакх дара хетадаь, эхь-эздел долаши гӀулакхацеи саг хиларах тарра.

С. С. Апряткин, К. И. Оздоев, Р. В. Вахаев, М. И. Абубакаров, Х. Х. Боков, М. А. Дорохов, О. С. Беляев, В. В. Варлашкин, Н. Я. Правенький, А. М. Слюсарев, П. Н. Громов, В. И. Жигалов, Р. А.-Х. Саламова, С. В. Синельников, О. А. Чахкиев, Г. М. Дегтярев, Е. В. Брыксин, В. А. Татаев, И. А. Албастов, П. Я. Гуреев, Н. И. Гусиннн, А. Т. Дегай, Г. И. Инаркаев, М. Т. Индербиев, В. М. Ляпина, Ф. В. Мирчев, И. В. Полушкин, В. С. Симарзин, Е. В. Тумсоев, М. У. Умаров, Б. М. Бузуртанов, Х. Н. Дукузов.

ХЬИНАРИ ГОВЗАЛИ ХИЛЧА

ДӀадахача шера Шаьла районерча Куйбышева цӀерагӀча колхозо 187 эзар сом зе дир. ХӀанз даьча лоархӀамаша хьахьокх укх шера колхозо 100 эзар сом пайда лургболга.

Цу тайппара хувцамаш хиннад укхаза КПСС XXIV съезда сийна аьржача яхье толамаш дахарах а съезда решенеш кхоачашъяра оарцагӀовларах а. Колхоза хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдеча дика дакъа лоац хьалха латтача Муцоев Леми звенос.

Лоамашта кӀал балха чӀоагӀа хала йолча моттигашка укх колхоза кхаш. ЧӀоагӀа хала да цига техникаца къахьега. Бакъда, Муцоев Лемий дика вӀаштӀехьдаьлар цу халача кхашкарча балхашта механизаци юкъейоалае. Белгал даккха деза цхьа хӀама: дӀадахача шера оасар целашца дарах зехьа дайра 38 эзар сом. Укх шера кулгашца бе безаш бац болх, хӀана аьлча дерригa балхаш юрт боахама техниках пайда а эцаш ду нов. Муцоева а кхыча механизатораша а. Ялаташ дӀалувш дохьажа молхаш тайсар цар кхашка. Цу гӀулакхо торо хилийтар культураштa зе ду садоахка хӀамилгаш дӀаяха, тайп-тайпарча лазарех уж лорае. Оасарах цӀена да хӀанз кхаш. Шийн ханнахьа урагӀа а пхорагӀа а ялатий кхашка культивапи йир механизатораша. Культиваци ярца цхьана хӀара гектара тӀа 15 центнер аммиачни селитр тессар Муцоева.

— ХӀанзалца Лемийна балха тӀа гӀо деш вар цун воӀ Султан, — йоах председатела заместителa Дугаев ХӀарона.

ХӀанз мичав хьа воӀ? — хаьттача механизатора дега куралца жоп делар:

Советски Эскаре гӀулакх де накъаваьккхав аз из. Цавеча — са звеноца болх бе юха воагӀаргва из, — аьнна.

150 гектар хьажкӀаш дӀайийра укх шера даси воӀеи. ХӀанз уж дика хьатӀаьяьннай. Ханал дикка хьалха ваьнав говза механизатор кхашка де деза балхаш даь. Кхыметтел лоалаха болх беча звеньевойна Ахмадов Амежена новкъостал де а вахар из хьажкӀашта юкъе оасар ца хилийтара дисковани е, культиватор токхае. Алхха механизатора болх баь цаӀеш Муцоев Лема дакъа лоацаш ва юкъарча балха тӀа а. Из ва колхоза правлене член. МоллагӀа боахаме дӀадоладеш дола дика гӀулакх раьза хиле хьаллоац механизатора.

Цо даь хьехараш хоза хеташ дӀаэц къонача механизатораша. Царна дика хов дуккхача хана денз болх беш Муцоева караезаяь говзал йоаха йолга, из гӀалат варгвоацалга.

Ала деза укх шера колхозхоша шоай правлене хержа нах цхьатарра дика энтузиасташ, лакхара говзал йола нах болга. Цу тайпарча специалисташа цхьаккха а хӀама кхоаӀц КПСС XXIV съездо кртарча къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара колхозхой оарцагӀоахаш, царна эшшача метте новкъостала болхаш. Цудухьа теша дог доагӀа хьалха санна тӀехьадусача боахамашца а йоацаш Куйбышева цӀерагӀа колхоз рентабельни хинна дӀаоттаргхиларах.

— Тхоашка доалла декхар дӀаделча боахама 100 эзар сом цӀена пайда хилийтара тӀадерзадаьд оаха тхоай дерригa хьинар, — йоах колхозхоша. — Из дош кхоачаш а дергда оаха.

Г. ХАМЗАТОВ.

БЕ БОЛХ ЦА ХИЛАРА ӀАЗАПА КӀАЛ

Нью-йоркски ЯлхлагӀча авенюрча цхьан небоскреба Ӏалаьмате йоккхача безаме йоацча баьдеча залах чакхйоалаш ЙӀаьха пхи аргӀа латт. Уж ба шоаш бе болх боацараш ма хиллара официальни дӀаязбалар дукха аргӀагӀа латта нах. Царех хӀаране анкета тӀа язду: бе болх боацаш маца висав, мел ха яьнна ва, професси, юха балха оттара йола торонаш. Анкета я Ӏургаш даьха бланк. из цул тӀехьагӀа компьютерах чакхйоал. Машено къоастаду из саг боккъала а бе болх боацаш лархӀеи пособи ийдеи бокъо йолаш вий, вешта, нийсагӀа аьлча, из моцала ца валлал дола бе болх ца хиларах доагӀа караххоьдорг ийде бокъо йолаш вий.

Секунда миллионаш операцеш юлуш йола электронно-вычислительни машен цига оттаяь башха дукха ха яц. Хьалха цӀаккха а ца нийшача тайпара чӀоагӀа эшаш я из хӀанз. Бе болх боацарий гӀулакха йолча бюро итташ клеркаш кхебац де хӀама доацаш бисача американций кхоачалуш йоаца аргӀаш «цхьалхальха» бовла. Нью-Йоркерча ЯлхлагӀча авенюрча бюрогара бе болх ца хиларах доагӀа пособеш деха хӀара денна 2500 совгӀа саг вода.

Укх тӀеххьарча нийс шера чухьарча эгтара лакхагӀча боарамга кхаьчад хӀанз ВӀашагӀкхийттача Штаташка бе болх ца хилар. 5,2 миллион американец, официальни статистикага диллача, вӀалла а бе болх боацаш ва. Из да мехка бахача хӀама хьадулургдолаш болча нахах 6,2 процент хулашбараш бахара йола торонаш йоацаш биса хилар.

Бе болх боацарий дукхал хоадам боллаш чӀоагӀа алсамъялар чоалхане доал бе болх боацаш йоаха ханаш ЙӀаьхъяларца. Ах шерал совгӀа ха ювл миллион гаргга бола американцаш шоашта бе болх лехаши из кора ца боагӀаши лелаш. Цу юкъагӀа пачхьалкхенгара пособи ийдара бокъонех а баьле, сагӀаш телача организацей гурашкехи каракхувдочохи низткъа ца бовш бах уж. Дукха ха я американски бе болх боацарашка селла даькъаза хьал ца хула.

Бе болх ца хилар дӀакхестад мехка дуккхача районашка — промышленни Къилбаседенга, юртбоахама Къулбехьенга, юкъерча Америкага, Малхбузехьарча кердагӀча индустре юкъмоттигашка гӀолла. Мехка эггара тайп-тайпарча мӀингашкара 53 американски город «бала тӀаэтта районаш» хилар официальни дӀакхайкадаьд. Из фу яхилга да аьлча, из да бе болх ца хилара боарамаш хӀалак хилара хьалага кхаьча хилар. Пенсильвани штатера город Тайрон, масала, ерригa а бе болх боацаш йисай. «Город болх лехаш я», ядаьд укх деннощка «Уолл-стрит джорнэл» газето Тайронах. Цига ерригаш а хӀана яц аьнна йола промышленни предприятеш дӀакъайлай.

Бе болх ца хилар эгтара чӀоагӀагӀа Ӏатъ ВӀашагӀкхийттача Штатий кагийча къамашта, къахьегара йола бокъо расистски Америка хьалхарча аргӀагӀа дӀайоахача цига бахача негрех болча наха а Ӏаткъаш. Болх бе могача негрех болча бахача нахах 10,5 процент хулашбараш болх боацаш ба. Из алхха юккъера лаьрхӀача да, хӀаьта къаьст-къаьстача городашкеи бӀарччача районашкеи, кепайоазоно тешал деш ма хиллара, хӀара шоллагӀа негр «сов саг» хинна дӀаэттав.

ДегӀаухаш латтача бе болх боацарий эскара тӀабетталу шоашта йилла ха яьккха а баьна Вьетнамера цӀауха салтийи эпсараши. ХӀанз бе болх боацараштa юкъерча вьетнамски тӀема ветеранех 12,7 процент хул, хӀаьта бе болх боацча неграштa юкъерча хьалха салтий хиннарий дуккал лоалама хӀама ца эшшаш 70 процентага дӀакхоач.

Нагахьа санна хьалха бе болх боацаш бисараш кӀезига йоазувдешар, ховраши квалификаци йоаца болхлойи хиннабале, хӀанз балхах бувл стаж йола специалисташ, опыт йола хьехархой, Ӏилмахой. ХӀара бетта Сиэтла авиационни заводий коанаӀарех аракхувс эзараш квалифицированни болхлой, инженераш, конструктораш. Голливуде, цу США кинопромышленноста юкъмоттиге бахача нахах ахаш де хӀама доацаш биса дукха ха я. ДӀаяхай США Ӏилмахошка шоай хьашт долла болх херже йиш йолаш хиина ханаш. Философе доктора степено хӀанз вӀалла а торо хилийтац дика алапи тела болх каралаца. Кепайоазоно каст-каста дувц рождественски цӀейш долча хана йоккхийча магазинашта хьалхашка Ӏилмахой санта-клаусела болх беш хулаш хилар, барашка балхаш деш хилар, таксеш лехкаш хилар. Алхха цхьан Бостоне дукха ха хьалха денз болх лехаш эзар гаргга историк ва. Рочестера (Нью-Йорк штат) къона физик шийн специальностагӀа бе болх ца кийслуш лел 1969 шера денз. Болх леха Малхбузен Европе аха баьннаб американски специалисташи Ӏилмахойи. Цига алапи лохагӀа дале а хӀаьта а шийн специальностагӀа болча балха оттара йола торо США-рчул дукхагӀа я.

Ши шу хьалха, республиканцаш США Ӏаьдала керте эттача хана президента Никсона американски халкъага «массанена а бе болх хулийтаргба» ше аьннадар. Из аьннар кахата тӀа дисад, цкъа даьккха ца Ӏеш юха а хьалхадаьхадоллашехь а. Укх шера юххье Никсона шийн бюджетни послане тӀа юха а дӀакхайкадаьдар хӀара американца болх хургбола хьал оттаде дага хилар. ГӀулакхага диллача бе болх ца хилар укх тӀеххьарча шин шера шозза алсамдаьннад, хӀаьта ер шу юкъе додаш укх тӀеххьарча нийс шера чухьарча эггара лакхагӀча боарамга а кхаьчад.

Бе болх ца хилар дегӀаухилга цӀенхашттара политически фактор хинна дӀаэттад хӀанз тӀадоагӀача шера гурахьа президентски хоржамаш дарга кийчъяла йолаеннача хӀанзарча Америке. Республикански администраци экономикага «саделийта», из кризисера яккха, бе болх ца хилар дегӀаухилга юхасоцаде гӀертарах хӀама хиннадац. Цул совгӀа, бе болх боацарий эскар дегӀаухаш латт нахага йохкача хӀамай маьхаш лакхлуш латтарца цхьан ханна. Американски къахьегамхоша шолхонца мах текх мохк кӀоаргача ЙӀаьхача ханарча кризисага кхоачабаьча шоай правительства политика бахьан.

Правительствени экономисташа дагалаьцачунга диллача, промышленностага садолийтеи бе болх ца хилар лаьгӀдеи деза кредитни доазонаш мелдаьдоллашехь а, инфляционни бюджет йоллашехь а кризис дӀа а яьннаяц, бе болх ца хилар дегӀаухаш а латт.

ВӀашагӀкхийттача Штаташтa хьалхашка хӀанз экономически халонаш дӀахо а дегӀаухаргхилара сурт латт. Промышленноста дешашта йола керттера тохкамий организаци йолча промышленни конференце къамаи совето дукха ха йоацаш дӀакхайкадаьд укх шера хьалхарча квартале эзар йоккхагӀча промышленни корпораце капиталовложенеш цул хьалхарча кварталерчул ялх процента сеахкарча хьалхарча кварталерчул 15 процента кӀезигьенна хилар. Производство кӀезигъеш латт, хӀаьта из бе болх ца хилар дӀахо дегӀаахара хьаст а ба. Америка гӀулакхий гӀозарий органо «Бизнес дик» журнало бакъду «укх шерах шоллагӀча ах шера американски экономикага садоргхиларга» даха дог хӀанз кӀезига хилар.

Из деррига а да миллионаш болча американски къахьегамхошта боккъала а хала ханаш тӀаккхьача хилар. Бе болх боацарий эскар кхы а нонагӀча боараме дегӀаухаргда, хӀаьта цунца цхьана бе болх боацча Америка сабӀарздалар дегӀаухаш а латт.

О. АНИЧКИН.
(ТАСС).

ПАЙЩИКИЙ ЛОӀАМА — ЦА ХАДДАШ ТЕРКО

1971 шера хьалхарча квартале отчетни собранеш чакхъяьлар потребительски обществашка. Правленешен контрольни органашен пайщикашка хоам бир дӀадахача Ленински юбилейни шера баьчча балха итогий а укх шерара план кхоачашъяра де дезарий а хьакъехьа.

Укх шерара отчетни кампани КПСС XXIV съезда кийчо ярца дувзаденна наьха политически къахьегамен хьинкар чӀоагӀа айденнача хьалашка чакхъяьлар. Юрта вахаре лоархӀаме хӀама хилар цу собранеех. Шоай кооперативай отчеташ ювцача хана пайщикаша бизза мах бир карагӀдаьннарий, хьагучадаьхар кхоачамбоацараш, керда наказаш тийлар правленешта.

Хьоккхамаш во доацаш баьхкар кооператораш отчетни кампанега. Пятилетка керттера декхараш кхоачашдаьд. Соахк розничин товарооборот 1965 шераца нийсйича 59,3 процент лакх а енна 143,0 миллион сомага дӀаккхаьчар.

Дикка шер а еннай, керда а яьннай юртарча торговле материально-технически база. 1970 шера хьал а яь болх бе йолаялнийтай 112 болхлочоа моттиг йола 17 тика, 224 сага Ӏоха моттиг йола общественни кхачан 7 предприяти, 100 тонн чухошаш йола цхьа холодильник.

Дукха хӀама даьд заготовителаша, производственни предприятей коллективаша. Керда торговни помещенеш хьалъеча хана хьалха хиннараштa реконструкци еши оборудовани кердайоаккхаши балхаш даьд. Реконструкци яьй розничи торговни сетерча 66 предприятена, общественни кхачан предприятена, хьайиллай 2 кафетери.

ЧӀоагГӀа уйла тӀаяхийтар товараш дохка выставкаш увттаяра. ДӀадахача шера цу тайпара 54 выставка, 43 ярмарка, базар хиннай.

ЧӀоагӀденнад кооперативни организацей финансови гӀулакхаш. 1970 шера планагӀа 3960 эзар сом хила дезача метте цар 4591 эзар сом Ӏоадаьд.

Дикка лакхъеннай юрта бахача наха юкъера потребкооперацe авторитет. ДӀадахача шера кооперацe членалла керда хьачуийцаь 12884 саг, 6800 сом пая взносаш гулъяьй.

Цхьабакъда, юртарча торговлегара дӀадехараш а тӀа-тӀа дуккагӀа хул. ХӀанчул тӀехьагӀа кӀезига къахьега дезаргдац кооператорий городен юртен бахача наьха вахара боарамаш гаргадоаладара даьккъера лоархӀаме социально-экономически декхар толаме кхоачашдара. Боахам лелабара эффективность дуккагӀа лакхъянза, кулгалдара стили методаши эргайоахаш тоаянза, хӀара болхлочун общественни сакхетамни корта болаш дола гӀулакхаши тӀагӀертта тоаде гӀертанза даргдац. Уж дешаш кхоачашдеча кооперативай правленей эггара хьалхара гӀоншчий хила безаш ба пайщикаш. Боахам лоархӀам болаш лелабар, средствай, материалий, балха хана хьурматдар — кооперативай лоархӀамегӀара васкет. Толам боаккх доалдара керде, пайланагӀа йола методаш. Ӏилман ларда тӀа къахьегам вӀаштӀехьбаккхар шерра юкъеккхухьача моттигашка.

Пайщикий отчетни собранешка белгал ма даххара, потребительски кооперацe балха тӀа цӀенхашттара кхоачамбоацараш а да. Ерригача кооперативни организацешен предприятешен товарооборота план массаза а хан-ханнахьа кхоачашъелта Ӏалашдац. ХӀанз а таханарча дийнахь хьалхашка латтача декхарашка хьежжа бац юрташка бахача наха торговни гӀулакхаш дара боарам. Товарни ресурсашта тоъал кхетаме доал дац дуккхача кооперативни организацешa, боарамагӀа йоагӀача тайпара дӀа-юха хьежаяц уж кооперативашкен торговни сетей. Цхьайолча торговни предприятешка товараш кхоачамболаш доллашехьа а дохкаш хилийтац уж, розничи маьхаш кегаду, советски торговле правилаш телхаю.

Шорттига юкъеккхухь торговле керда формаш, къаьстта а самообслуживани. Дизза кхоачашдац недостачаши лочкъораши ца хилийтара ӀаккхЕхьа латтача кооперативни органаша даь соцамаш, контрольно-ревизионни кадрашцарчен балха тӀа йоагГӀаш йола порядок оттаяьяц, хӀаьта из бахьан долаш растраташи лочкъораши хиннад отчетни юкъагӀа.

ЦӀенхашттa кхоачамбоацараш нийсдолийт кадраш хьахаржара, кийчъяра, балхаш тӀа дӀанийсъяра даькъе. Дуккхача организацешкен предприятешкен эсала я къахьегамен пачхаьлкхени дисциплина, байбаьб кулгалхойи специалистийи хӀаране къаьст-къаьста бехктоккхам, кадраш сов дукха хувцалу, къаьстта а массови профессеш яраш, болхлошта, къаьстта а кагирхошта, хиланза даргдоаца бытовойи производственни хьалаш Ӏалашдац. Кооперативай правленеш хӀанз а деррига даь яьннаяц аппарат дарегӀа а потребительски обществаштен боахамаштен доалдара структура аттагӀа а хилийтара. Хила боагӀача боараме массанахьа а бац организационно - массови болх. ТӀахьожам эсала лоаттабу тӀаийца социалистически декхараш кхоачашдара. Кхоачам болаш Ӏомаеши дӀайоаржаеши яц хьалха латтача организацей, тикай, предприятей балха опыт.

Кооперативни демократe принципаш кхоачашъяро, критикен самокритикен шерра лелаяро, хетарашта массе оагӀорахьара дӀаюха дагабувларо коллективага йиш хилийтай кооператорашта корта болаш дола наказ дала, де дезарий хьадда план оттаe.

КПСС XXIV съезда решенеша дегаш айдаь болча кооператораша шоай декхар лерхӀ 1971 шера плани тӀаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдар.

Д. БОНДАРЕНКО,
Нохч-ГӀалгӀай респотребсоюза орготдела начальник.

ТУНЕЯДЦАШЦА ЛИРА КЪОВСАМ

Болх белга хӀара къахьегалургдолча сага декхар да вай обществе. Къа а ца хьегаш наьха чотах ваха гӀертилга вай вахаре ловргдолаш дац.

Атта, наьха чотах ваха гӀертача сагах тунеядец оал халкъо. Уж нах хила а боагӀаш гоама ба къахьегамхошта. Цул совгӀа обществана зуламе а ба уж. Цар паразитически вахар морально - бытовой телха хул, малараш мелаш бах, порядок телхаю. Къахьега безам а боацаш обществагара дуккагӀа хӀама яккха гӀерт тунеядец зуламаш дара новкъа воал из.

Партен правительствai доккхий гӀулакхаш ду тунеядствaца лоаттабу къовсам чрбара, из дӀаяккхара, дер дайна лелилга дӀадаккхара тӀадерзадаь.

Айлаюкъе леларен тунеядствaи новкъа бовл нравственно телха, маларашта тӀехьабаьнна нах. Цар дезал бохабь, алименташ ца тела гӀерт, шоай а наьха а кхелета бераш шоаш лелабеча новкъа даха гӀерт.

Масала, 1936 шера яьча, 6 класс образовани йолча гражданкана М. С. Проказниковайна 1953 шера саг вувча юкъе хиларах 15 шу суд яьяр. Шийна теха ха йоаккхаш кхийтта а кхийтта, из нийсача новкъа яргья аьнна хета дезаш дар. Бакъда гӀулакх ишта хиланзар. 1966 шера пачхаьлкхен рузкъа лочкъадарах 6 бутт суд ю цуина. Цигара мукъаяьлча айлаюкъе леля йолаелар из, соградера городе ухаш гобоахар, паразитически яхар. Вай мехка тайп - тайпарча городашка административни органаша лувцар из, айлаюкъе лелилга могийтаргдоацилга дӀахайтар. Бакъда из теркал а ца деш, харцахьарча новкъа лелар. Иштта лелар вайцига зулам лоархӀ. РСФСР Уголовни Кодекса 209 статьян 1-ча даькъагӀа бехктоккхаме а оз. ХӀанз Проказникова М. С. уголовни бехктоккхаме эза я.

Цу тайпара я гражданка С. Д. Слепокурова. 1963 шера дена цхьаннахьа обществана пайдана бола болх ца беш молаш лелар из, паразитически яхар. Из бахьан долаш 1969 шера гор. Грозне Ленински района халкъа судо шу ха техар цунна. Мукъаяьлча № 3 йолча совхозе балха яхаяр из, бакъда цигара а дӀаяьккхар балха халданза тӀераювлаш хиларах. 1970 шера ноябрь бетта Ленински райисполкома решенегӀа № 2 йолча гӀишлок-материалий комбинате балха яхийтаяр из. Цигара ши бутт боалаш балхара дӀаяьккхар прогулаш ярах. Вешта аьлча райисполкома решени кхоачашъянзар, паразитически яха йолаелар. Зулам а даь. хӀанз РСФСР УК 290 — 1 ч. 2 статьягӀа уголовни бехке еш я Слепокурова.

Цу тайпара баха гӀертача тунеядцашта новкъарле ю обществана, наха маьршача вахара, телхаю правопорядок. Цудухьа тунеядцаша, обществана пайданерча балхах къехкарашца, наха даьчох баха гӀертарашца, менна беха лелараша лирагӀа къовсам лоаттабе беза, къаьстта хӀанз вай КПСС XXIV-ча съезда исторически решенеш кхоачашъеш доахкача хана.

Б. ДЕМЕТЬЕВСКИЙ,
Нохч - ГӀалгӀай МВД политотдела инструктор.

БОЛХ БУ МОТТИГ ДИКА КИЙЧЙИЧА

Болх бу моттиг дика кийч а яь вӀаштехьяккхарга хьежжа мара лакха хургьяц къахьегама овсарлен хьабеча балха дикали. Цу дешa даим терко ю бурувдетта мастераш А. Г. Мау, С. В. Гаврилов, А. А. Кулаев, Н. Д. Гусаков, кхыбараш керте латтача бригадаша. Цу ерригача бригадаша тӀехкхоачашъяьй бурув тохара пхе бетта план, бурув тохара сухала задани, пачхаьлкхенна планал совгӀа пайда бара план а.

Болх бу моттиг дика кийчъяро торо хулийт бурувдеттарий къахьегам дикагӀа вӀаштӀехьбаккха: балха ханах, оборудованех, механизмех дикагӀа пайда эца. Бурувдеттарий балха моттигаш я вышка чура площадка, приемни мосткаш, насосни силовни отделени, промывочни коачал цӀен а яь обработке еш кийчъю система, горючесмазочни материалий блок.

Бурув тохача хана бригада хӀара болхлочо болх бу буровой массехк моттиге. Бурувдеттачa балха моттиг лоархӀаш я вышка чура площадка. Скважина бурув тохара дуккагӀйола операцеш цига кхоачашъю. Цига бурув тохара балхаш ду, спуско - подъемни операцеш чакхйоах, осташ хувц, кийчон балхаш ду иштта кхыдараш. Бурув тохара балхашта механизаци яра мел эша приспособленеши механизмаши цига хул. Цу участкерча бурувдеттараша шоайла дӀа-юха дага а боалаш, айхха бувзам а лоаттабеш ду деш дола балхаш. Цудухьа иштта болх вӀаштӀехьбаьккхача бурувдеттарий коллектива балха тӀа хьовзам хинна е авари хинна моттигаш нийслац. хӀаьта деррига технико-экономически хьокхамаш лакха хул.

Иштта шоай балха моттиг вӀаштӀехьа а яьккха кердача структурага баьнна къахьегача Грозненски бурувтохара балхий управлене бурувдеттараша укх шера доаха къахьегама толамаш дика да. Дикка тоаденнад цар бурув тохара балхий хьокхамаш, лакхъеннай бурув тохара сухали къахьегама овсарлен, дикагӀа хиннад технико - экономически хьокхамаш а.

Д. ГАБАЕВ,
Грозненски бурувтохара балхий управлене НОТ-а лабораторе начальник.

Доазол дехьара

Берлине хинна концерт

ВЕРЛИН, 19 июнь. (ТАСС). Селхан укхаза Немецки пачхьалкхен опера здане чу торжественни концерт хилар Германе Социалистически едини парте VIII съезда делегаташтен хьальшаштен. Шеррачен массе тайпарчен программана юкъе выступленеш йир цӀи хезача творчески коллективаша. Германски Демократически Республика искусства дикагӀа болча мастераша, музыкальни школай дешархоша, художественни самодеятельносте дакъа лоацараша.

Нах чӀоагГӀа раьза беш чакхдаьннача концерте хилар СЕПГ ЦК Хьалхара секретарь нов. Э. Хонеккер, СЕПГ ЦК Политбюро член, ГДР Министрий Совета Председатель нов. В. Штоф, СЕПГ ЦК Политбюро членаш, СЕПГ VIII съезде ена КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте вола КПСС делегаци, съезде яьхка кхыча вежарашха йолча коммунистически болхлойи партей делегацеш.

АМЕРИКАНСКИ ХАЛКЪ ӀЕХАДАЬД

ПРАГА, 19 июнь. (ТАСС). «КъайлагӀара архиваш хабар дувца йолаеннача хана», «КӀайча цӀен харц верси бехке ю «Нью-Йорк таймсо» яхача а кхыча а керте гӀолла даьча йоазошта кӀал чехословацки кепайоазоно дӀахо а ювц Индокитае американски военщина леладу зуламаш хьагучадоахаш йола событи. Индокитаера тӀом зуламе шербарах дола Пентагона къайлагӀара документаш хьагучадахарца дувзаденна даьнна дов, язду «Руде право» яхача газето, тайфуна Ӏалаьмате йоккха талгӀи санна дӀадаржаш лаътт ВӀашагӀкхийттача Штаташка а ерригача дунен тӀа а. Газето белгалдоаккх, Индокитаерча бокъонца бакъ йолча событешта гоннахьа бувцаш бола оапаши харцдараши цу материалаша бехке деш хилар. Цар тешал ду Вьетнама Демократически Республикана духьалара тӀема операци США правительства Тонкински заливера инцидент оалаш яр, тӀом болабара дола бахьан мара ца хиннар, хьале гаьнна хьалхагӀа дена кийчъяь хилар. Вешта ерригача факташа а бакъду, Тонкински заливера инцидент провокацел совгӀа башха кхы хӀама хинна ца хилар.

ДРВ-ена духьала гуччахьара тӀом, язду дӀахо газето, 1964 шера дена кийчбе йолаеннай Джонсона правительство, тӀабихьача низо соцадайтаргдац ДРВ-ега къулбехьенвьетнамски патриоташта деш дола новкъостал аьнна американски разведка хоам баь боллашехьа а.

Газето белгалдоаккх, Пентагона цу къайлагӀарча документаша американски правительство Индокитаерча американски политика хьакъехьара информаци халкъах дӀахьулае гӀертилгеи дуккха шераш хьалхагӀа дена ше Ӏехадаьлгах американски халкъа тӀа-тӀа дуккагӀа дог тешаш доагӀилгеи хьакхайкадаь бола американски конгресса дуккха сенатораш а чӀоагГӀа эгӀазбига хилар.

Говза машенаш

Пероша, къоалмаша, хьекхача резинкаша етта йиткъа шок, дӀа-хьа еттача чотий бурилгий таташ, гӀайтта оалхазараш санна дӀа-хьа уда наьхаташ. Иштта сурт хьалхашка отт йоккхача предприяте бухгалтере, планови отделе дӀачуваьлча. ЧӀоагӀа къа да пар хьегар. Хала, бехктоккхаме болх ба бер.

Техника оарцагӀъяьннай бухгалтерашта, плановикашта, экономисташта. ТӀеххьарча шерашка цар кулгаш мукъадоахаш латт чоалханерча счетно - вычислительни машенаша. Назранерча «Электроинструмент» яхача заводе а кхаьчай уж. Цу техникана лаьрхӀа «машинописное бюро» яха отдел хьайиллай укхаза. ХӀаьта а цу машенаш тӀа болх бе беззараш Ӏомабе. ехача уж тоае ховш вола специалист ца хилар бахьан долаш дукха ха яьккхар цу «бюро» наӀараш къайла латташ. Вайта тхона цу тайпара саг яхаш кхыча городашка дукха каьхаташ а яхийтар электроинструментальщикаша, хӀама хиланзар, дукха бац из говзал йола нах.

Цу гӀулакхах шийн са кхийттача из говзал Ӏомае вахийта ше аьлар дирекцега 10 класс а яьккха хӀаьтта цу заводе венача дӀаьигача сага Зазоев Махьмад-Сале. Школе деша вагӀаш а вар из техника езаш, цун чоалханерча къайлений дух тӀа вала гӀерташ.

Ханал хьалха Ростове цу курсашка лийша а ваьнна цӀавера Махьмад-Сали. Из цӀакхоаччаше а дийнъелар «бюро», цига къахьега, счетни машенаш Ӏомае раьза бола мехкарий а корабир.

Дукха ха яц из беррига болх дӀаболабаь. Бакъда, хӀанзлехьа а заводе хоалуш да цу бюро новкъостал. Бухгалтера, плановика, цифрашца бувзабенна болх бечa кхыча наьха дийнахь сарралца бе безаш бола болх цхьа гӀалат доацаш цхьан сахьата баь йоал царех хӀара машина. ЧӀоагӀа «хьинар» долаш техника я из. Масала, «Оскота» яхача укхазарча счетно - вычислительни электрически машинка 45 операци ю цхьатарра: ше тӀатох, тӀерайоах цифраш, эц, екъ, язъю, итогаш ю, процент дагаръю, дезача дӀаьха а лоаца а така оттадурГӀадбахаб контора болхлой. Дукха заказаш ух машинописни бюро завода массайолча отделашкара.

Цу тӀа а кхыча машенаш тӀа а дика болх бе Ӏомаеннай оператор Дидигова Дугурхан. Говзача пандарча дараш санна сиха ловзцуи цӀелгаш клавишаш тӀеи кнопкаш тӀеи. Кулгташца сахьата — шин сахьата бе безаш бола болх масех секундах баь боал.

Атта дацар вай вийцача къоначa инженера Махьмад-Салена цу бюро болх дӀаболабалийта. Заводашкара лаьха уж чоалхане электрически машинкаш дӀаотте, монтажни балхаш де, цу юккъе керда хьабаьхка нах Ӏомабе... ХӀанз аттача даьннад гӀулакхаш. ТӀехь-тӀехьа дикагӀа, кӀоаргагӀа кхеташ воагӀа Махьмад-Сале Ӏомаву пхийтта болхло.

Хов Махьмад-Салена цу йоккхача заводе а ерригача Назране а шийн професси йола саг кхы воацилга, шийна хьатӀада новкъостал доацилга. Цу профессех — хьалхара чӀагарг да из укхаза. ХӀанзалца Назране цу тайпара техника хинна а яц.

ХӀанз денз хургья. Трикотажни фабрике а хьаелла лерхӀ из санна йола бюро. Цига а эшаргда Махьмад-Сале новкъостал.

М. ЗАНГИЕВ.

Хьалхарча сурта тӀа: инженер Зазоев Махьмад-Сали счетни машен болх бе кийчъеш воал.

ШоллагӀча сурта тӀа: операторaш электрически машинкаш тӀа операцеш еш ба.

Автора сурташ.

ЖА ЛОРГАШ БАРАША ДЕШ

Ши кӀира да Шелковской юртбоахама техникума дешар-курсовой комбинате жа Ӏуй квалификаци лакхъю курсаш болх беш йола. Укхаза дешаш ба Шелковской, Наурский районашкара боахамий жа Ӏуй.

Белгалде деза цу тайпара курсаш республике эггара хьалха укх районе вӀашагӀъехкалга. ХӀанз дешаш бараш шоллагӀча потокаца баьхка жа Ӏуй ба. ХӀаьта май бутт йистебоалаш укхаза цхьан бетта дийша а дийша шоай балхашка юха дӀавахав 26 жа Ӏу.

Царна Ӏомайир тайп-тайпара дисциплинаш: жа дебадар, жа кхабар, жа даххар, ӀаьхарийI кхедар, ветеринарни ларди жерчашта хула лазараши, иштта кхыйола а дисциплинаш.

Ӏалaьмате дика пайда йицар цу курсех укхаза дешаш хиннача наха.

Курсашка деша багӀачарна хьехаш ба Шелковской района юртбоахама управлене керттера зоотехник П. Ф. Демченко, района керттера ветеринарни лор А. И. Королев, Червленски жерчий фуна станце директор А. Г. Оксимец, боахамий керттера специалисташ.

А. ЮНУСОВ.

ЗУЛАМ ХИЛИЙТАНЗАР

Грозненски локомотивни депо машинист Полтарацкий Феликсан цун гӀонча Истамулов Султани «Ростов — Баку» поезд йоалаеш боагӀа. Плиево—Карабулак перегонах йоккхача сухалца йоагӀар поезд.

БӀарг тӀера ца боаккхаш наькъа тӀа хьежар машинисташ. ЦӀаьхха хьалхашкахьа царна байра хиво бохабаь машенникъ. Экстренни торможени а яь кхерамерча моттига массехк метр гаьна юхасоцайир поезд.

Поезда бригада пассажирашца цхьана тоабир никъ, 57 минут яьккхар составо латташ, цхьабакъда, хила йиш йола авари хилийтанзар.

В. СЕРГЕЕВ.

КОМСАШ ДИКА ЛЕЛАЮ

Наурски района «Калиновский» комсий совхоз «Грозвино» объединене боахамашта юкъе дикагӀчарех цаӀ я. Толамца чакхъяьккхай цар дӀаяха пятилетка, хӀаьта укх шера кхы а дикагӀа къахьега лаьрхӀад комсаш лелаераша. ТӀаийцача социалистически декхарех нийслагӀча пятилетка хьалхарча шера 8325 тонн комсаш чуя еза цар — планал 665 тонн дуккагӀа. Дувцилга дац из Ӏалаьмате бехктокхаме декхар хилар, из кхоачашдара тӀабахийта беза беррига низ, оарцагӀъяха еза еррига резерваш.

Фу ду совхозе денна дош толамца кхоачашдара?

КПСС XXIV съезда накъаболхаш яьржа социалистически яхь дӀахо хьу совхоза комсаш лелаераша, механизатораша. Комсаш яӀара балхаш агротехнически лоацача хана чакхдаьхар укхаза.

Комсий плантацешкара деррига балхаш бехктокхаме да, ер лоархӀаме бац аьнна бита йиш йолаш цхьаккха а бац. Юххьанцара ала деза совхоза къахьегамхоша из дика кхетаделга, къахьегама овсарле лакха йолаш цар къахьегилга.

Совхоза плантацешка хӀанз Ӏура денз сарралца болх беш тайп-тайпара механизмаш, дукха нах бӀаргаго йиш я. Деча балхашта юкъе эггара лоархӀамегӀа дараш да комсашта бордоски жидкостаца опрыскивани яр, цар тӀара латташ йоаца ткъовронгаш дӀаяхар.

Белгалде деза бордоски жидкостаца еш йола опрыскивани ерригача комсашта цкъа я а яь хӀана шоэлагӀа еш хилар, иштта, шоэлагӀа е йолаяьй пхьайолча участкашка культиваци а. Йистедоалаш латт комсашта оасар дара балхаш а: хӀанзле цхьа эзар совгӀа гектара тӀа цӀенъяьй, 450 гектар къахьегама овсарле лакха йолча ПРВН—72000 яхача агрегаташца а цӀенъеш. Къаьстта лоархӀаме да из гӀулакх, хӀана аьлча цу агрегаташа балха дикал лакха йолаш, сихха чакхдоах уж балхаш.

Къаьстта къовсам лоаттабу комсаш лелаераша свинарой яхача оасарца, духхьал цхьан кхоалагӀча отделене 14 эзар погонни метра тӀара из хьекха а хьекха йоагаяьй.

Комсашта гӀулакх эггара дикагӀа ду Омаров Ӏаддал-Къаьдар управляющи волча № 1 йолча отделене. Тхо хьежар укхаза бордоски жидкостаца опрыскивани яра балхаш миштта вӀаштӀехьдаьхад. Из белгалде дезаш дар, хӀана аьлча кхыча отделенешка из болх шоэлагӀа мара беш боацача укх отделене из кхоалагӀа беш ба.

Сиха, дика кийчъю бордоски жидкость Коблов Ивана, Подкуйко Виктора, Черников Ивана. Иоассаенна опрыскиватель минот ялалехьа юха хьалъюз Жуков Михаила.

— Болх во лелац тха, — яхаш дувц А.-К. Омарова, — хӀара дийнахь 100—110 гектара молхаш тох оаха. Ерригача комсашта — 510 гектара пхе дийнахь обработка яь баргба трактористаш Жуков Георгий, Чекмарев Иван, Белозеров Василий, Зермин Василий.

Из болх бешехьа механически овсар ду комсашта. Из бехктокхаме гӀулакх кхоачашде тӀадиллад дукха ха йоацаш «Знак почета» яха орден еннача Тамараев Ӏаддал-Халиман, Калашников Николаенен.

Кердача пятилетка хьалхарча шера комсий лакхара хьуакъам кхебара цахаддаш къовсам латт совхоза плантацешка. Из иштта хургхилара тешам лу совхоза коллектива къахьегамо.

А. СЕПСОЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллен Грозней морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догӀа а делхаш, малхбузехьара гӀаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гӀолла 14—19, Грозне 16—18 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу. 23 июнера 26 июне кхаччалца хувцалуш морхаш а йолаш, цхьацайолча моттигашка юкъ-юкъе догӀа а делхаш, ди а къувкъаш, малхбузехьара, цкъаза къилбаседа-малхбузехьара гӀаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 8—13, деношка 21—26, республика къулбехьарча районашка 17—22 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

Сурта тӀа: Турци мохк аьгачул тӀехьагӀа.

ТАСС фотохроника.

Хьажа, ладувгӀа

22 июнь
ТЕЛЕВИДЕНИ:

11.00 — Дешархошта. «Даьхен салтий» яха телевизионни фильм. (хьалхара, шоллагӀа сери). 12.15 — Короткометражни фильмаш. 17.05 — Керддадараш. 17.15 — Юртара вахар (гӀалгӀай меттала). 17.45 — Киножурнал. 17.55 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 18.05 — «Вы тайкисти жӀалин». Телевизионни художественни дуккха серийни фильма премьера. (Польша). 19.00 — «Турпалаш бовц. Малхбузен Доазон тӀа Советски бӀухоша котало яьккха 30 шу дизарга. 19.30 — Телевизионни кердадараш (гӀалгӀай, эрсий меттала). 19.50 — «Боккха тӀом хинначул тӀехьагӀа». яха телевизионни фильм. 21.00 — Наькъаш дагадоагӀа тхона. Пачхаьлкхен академически ЗӀамигача театра артисташ «ЗӀамига театр — фронтана» яхача эскадрилья летчикашца вӀашагӀкхетар. Яблочкина цӀерагӀча ВТО актера центральни цӀагӀара передача. 22.30 — Сийлахь Боккхача Дай-мехка тӀема иллеш. Фильм-концерт.

17.15 — Вай индустриальни мохк (эрсий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Москва. 18.10 — «Са Даьхе» яхача иллей концерт. (нохчий меттала). 18.40 — Москва.

23 июнь.
ТЕЛЕВИДЕНИ:

11.00 — Дешархошта. «Даьхен салтий» яха телевизионни фильм. (кхоалагӀа, диъалагӀа сери). 12.50 — Короткометражни фильмаш. 17.00 — Кердадараш. 17.10 — Граждански оборонах. 17.20 — Киножурнал. 17.30 — Коллектива сийле хьа сийле я (гӀалгӀай меттала). 17.40 — «Вы тайкисти жӀалин». Телевизионни художественни дуккха серийни фильма премьера (Польша). 18.40 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. Киевера передача. 19.45 — Доакъараш кийчдечара кердадар, прогрессивни дар. Нохч-ГӀалгӀай АССР Юрта боахама министра Полупанова выступлени. 20.00 — Футбол. 20.45 — «Рабыня» яха художественни фильм. 22.05 — Симфонически оркестра концерт.

22 июнь
РАДИО:

6.30 — «Юрта Ӏуйре». 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Нохч-ГӀалгӀай ашарий концерт (гӀалгӀай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Сийлахь-боккхача Дай-мехка тӀом болабелча денз 30 шу дизарга. «Шаккхa дицлургдац тхона» яха беседа (гӀалгӀай меттала). 16.20 — Ашараш. 16.25 — «Советски Союзаца фашистски Германе тӀом хьоабаьча хана денз 30 шу дизарга яха передача. (эрсий меттала). 16.40 — Пятилетка хьалхара шу. Промышленноста болхлошта (нохчий меттала). 17.00 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).

23 июнь.
РАДИО:

6.30 — Юрта боахама знаней школа (гӀалгӀай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — ХӀанзара этапах дола партийни строительства декхараш» яха беседа (гӀалгӀай меттала). 8.40 — «Къона тӀехье» (гӀалгӀай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Ленина парте мугӀарера вар» яха очерк (гӀалгӀай меттала). 16.20 «Къахьегамца даьккха ираз» яха очерк (нохчий меттала). 16.35 — Пятилетка болхгӀа. Промышленноста болхлошта (гӀалгӀай меттала). 16.50 — Граждански оборонах — бахархошта (эрсий меттала). 17.00 — Керда хоамаш гӀалгӀай меттала).

РЕДАКЦЕ АДРЕС; г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш; редактора — 3-44-96; редактора зам — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ; г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05126. Заказ № 5926.